

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

**Ἡ συντήρηση τῶν ἔργων τέχνης.
Βασικό μέλημα τοῦ Μουσείου
Μπενάκη**

Αγαπητοί Φίλοι,
Μέ ξεχωριστή ίκανοποίηση παρουσιάζουμε στό τεῦχος, πού κρατάτε στά χέρια σας, ἐνα ἀναλυτικό καί πολύ διαφωτιστικό κείμενο γιά τούς σκοπούς, τήν ἀνάπτυξη καί τίς πολλαπλές δραστηριότητες τοῦ Τμήματος Συντήρησης τοῦ Μουσείου Μπενάκη.
Δίνουμε στό ζωτικό αὐτό γιά κάθε Μουσεῖο καί εὐρύτερα γιά τό φιλότεχνο κοινό καί τούς συλλέκτες θέμα τήν ἔκταση πού τοῦ ἀξίζει, ὅχι μόνο διότι τό **Τμῆμα Συντήρησης, μέ τά 7 σήμερα Έργαστήριά του, συμπλήρωσε ἐφέτος 30 χρόνων ζωή καί ιστορία, ἀλλά καί γιά** ἄλλους, πολύ ἐπίκαιους καί σημαντικούς λόγον.

Χάρις στήν ἄρτια ἔργασία πού συντελεῖται στούς κόλπους του καί τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἐπιστημονικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ κόσμου σέ αὐτό τό Έργαστήριο συντήρησης ζωγραφικῶν ἔργων, μέ τούς εἰδικευμένους συντηρητές καί ἐπικεφαλῆς τόν ύπενθυνο τοῦ Έργαστηρίου κ. Στέργιο Στασινόπουλο, ἀνέλαβε ἐντελῶς πρόσφατα τήν συντήρηση τοῦ περίφημου ἔργου τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου «**Ἡ Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ**», ἔργο πού ἀπέκτησε τόν Δεκέμβριο τοῦ 2004 ὁ Δῆμος τοῦ Ηρακλείου Κρήτης (1.200.000 Εὐρώ σέ δημοπρασία τοῦ οίκου Christie's). Μετά τίς λεπτές καί ἐπίπονες ἔργασίες καθαρισμοῦ καί συντήρησης ὁ πίνακας τοῦ Γκρέκο θά ἐκτεθεῖ γιά λίγο στό Μουσεῖο Μπενάκη πρίν ἐπιστρέψει στήν μόνιμη πλέον βάση του.

Ἐνας πρόσθετος λόγος γιά τήν ἀναλυτική παρουσίασή μας εἶναι ἡ ἀνάληψη στό ἔξης ἀπό τό **Τμῆμα Συντήρησης** ἐργασιῶν συντήρησης καί ἀποκατάστασης ἔργων τέχνης, πού ἀνήκουν σέ ἄλλα Μουσεῖα, ἰδρύματα, ναούς καί βέβαια καί ἴδιωτες. Εἶναι φανερή ἡ σημασία τοῦ ἀνοίγματος αὐτοῦ τοῦ Μουσείου μας ὡς προσφορά πρός τούς κατόχους προβληματικῶν ἔργων, οἱ ὅποιοι δέν ἔχουν δικά τους μέσα γιά τήν διαπίστωση τῆς γνησιότητας καί τήν συντήρησή τους. Ἀλλά καί τά ὄφελη

τοῦ ἕδιου τοῦ Μουσείου Μπενάκη εἶναι μεγάλα, καθώς δημιουργεῖ μία καλή πηγή ἑσόδων καί προβάλλει τό ἔργο του στόν εὐαίσθητο χώρο τῆς διάσωσης τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιᾶς.

Γιά ὅλα αὐτά καί μέ πρακτικές πληροφορίες γιά κάθε Έργαστήριο (διευθύνσεις, τηλέφωνα κ.λ.π.) κυκλοφορεῖ τώρα ἓνα κομψό τρίπτυχο, πού διανέμεται στήν εἶσοδο τοῦ Μουσείου. Καί βέβαια δλα τά σχετικά στοιχεῖα εἶναι προσιτά καί μέσω τῆς Ιστοσελίδας τοῦ Μουσείου: conservation@benaki.gr

Οι «Φίλοι» ἔχουμε ἓνα πρόσθετο λόγο νά ἐπαινέσουμε καί νά εὐχαριστήσουμε τό Τμῆμα Συντήρησης, γιά τήν ἐπιστημονική ἐπίβλεψη τῆς ἔργασίας καθαρισμοῦ καί συντήρησης τῶν τοιχογραφιῶν στήν Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή στήν Κωνσταντινούπολη, πού ἀνέλαβε καί χρηματοδότησε τό Σωματεῖο μας.

Ἄγαπητοί Φίλοι, σᾶς εὐχόμαστε καλή... ἐνημέρωση ἀπό τήν πλούσια ὥλη τοῦ Δελτίου καί Καλόκαλον!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Στον χώρο της Άλτιος υπό την καθοδήγηση της κ. Μ. Λουκαρίδου (αριστερά) και εισερχόμενοι στο εκθαμβωτικό Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων (δεξιά)

Στ. Ι. Αρβανιτάπονος

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Στο πλαίσιο της εκ νέου γνωριμίας των μελών με τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία και τα μουσεία της Αττικής μετά το πρωτοφανές κύμα ανασκαφών, αναστηλώσεων, διαμορφώσεων, ανακαίνισεων, επανεκθέσεων με την ευκαιρία της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων, οργανώθηκε εκδρομή στο Μαραθώνα στις 12 Φεβρουαρίου, σε συνεννόηση με την αρμόδια Β' Ε.Π.Κ.Α. Οι δύο ομάδες των Φίλων ξεναγήθηκαν από τους αρχαιολόγους κ. Ανδρέα Καπετάνιο και Νεκταρία Μούκα στο Αρχαιολογικό Μουσείο, το πρωτοελλαδικό νεκροταφείο στο Τσέπι, το μεσοελλαδικό νεκροταφείο στο Βρανά, το χώρο του τροπαίου της μάχης του 490π.Χ. και τέλος στον τύμβο των Αθηναίων. Ο θαυμάσιος καιρός επέτρεψε στους εκδρομείς να απολαύσουν το γεύμα στην παραλία του Μαραθώνα.

Στην Ηλεία βρέθηκαν για τρεις ημέρες (18-20 Μαρτίου) οι Φίλοι, προκειμένου να γνωρίσουν τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής από την αρχαιότητα και την περίοδο της Φραγκοκρατίας. Οι 37 συμμετέχοντες περιηγήθηκαν με τη διοίκηση της έμπειρης, εξειδικευμένης ξεναγού κ. Μαρίας Λουκαρίδου τον αναμιορφωμένο (χάριν των περουσινών Ολυμπιακών Αγώνων) αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας, τα εκ βάθρων ανακαινισμένα μουσεία (Ολυμπιακών Αγώνων και Αρχαιολογικό), καθώς και το μικρό

Μουσείο των Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Την επομένη ξεναγήθηκαν από το γράφοντα στα επιφανέστερα κατάλοιπα των ύστερων βυζαντινών χρόνων: τη Μονή Φραγκαδίλας κοντά στην Αμαλιάδα, την Παναγία Καθολική στη Γαστούνη, τον καθεδρικό της Αγίας Σοφίας στην πρωτεύουσα του Πριγκιπάτου της Αχαΐας, την Ανδραΐδα, καθώς και το εντυπωσιακής μορφής και διατήρησης κάστρο στο Χλεμούτο. Την εικόνα της φραγκοκρατούμενης Ηλείας συμπλήρωσε ο εκτός προγράμματος περίπατος στο κάστρο της Γλαρέντζας, με την εκπληκτική θέα στο Ίοντο και τα γύρω νησιά.

Το τριήμερο 20-22 Μαΐου μικρή ομάδα 26 εκδρομέων μετέβη στο Βόλο για τη γνωριμία με τα παλαιότερα και νεωτέρα αρχαιολογικά ευρήματα από την πόλη και

την ευρύτερη περιοχή. Η αρχαιολόγος της ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α., κ. Μαρία Τριανταφύλλοπούλου, παρουσίασε τα εντυπωσιακά σε όγκο, αλλά σωρόμενα σε μικρό ύψος κατάλοιπα του άλλοτε επιβλητικού ανακτόρου της Δημητριάδος. Στη συνέχεια η προϊσταμένη της Εφορείας, κ. Βάσω Αδρόμητ-Σιομάνη, ξενάγησε την ομάδα στο λόφο του Διμηνιού, τόσο στα λείψανα του πληρέστερα σωρόμενου νεολιθικού οικισμού της χώρας όσο και στον παρακείμενο οικισμό των μυκηναϊκών χρόνων, όπου μάλιστα είχε την καλοσύνη να επιτρέψει την είσοδο των μελών στον ανασκαπτόμενο από την ίδια και τους συνεργάτες της χώρο του τεραστίου μυκηναϊκού μεγάρου. Μετά την επίσκεψη στις ανακαινισμένες αίθουσες του Αρχαιολογικού Μουσείου του Βόλου ακολούθησε γεύμα στο Κατηχώρι του Πηλίου. Η Κυριακή αφιερώθηκε στα μνημεία των βυζαντινών και νεωτέρων χρόνων: στον εκτεταμένο αρχαιολογικό χώρο των Φθιωτίδων Θηρών (ξενάγηση από τον αρχαιολόγο της 7ης Ε.Β.Α., κ. Πασχάλη Σταντζούη, σε ναούς, θέρμες, τμήμα του οικισμού των παλαιοχριστιανικών χρόνων) και στην κατοικία του Κίτου Μακρή, που μετατράπηκε μετά το θάνατο του μεγάλου λαογράφου σε μουσείο λαϊκής τέχνης, και όπου είχαμε τη μεγάλη τύχη να ξεναγηθούμε από την ίδια την κ. Κυθέλη Μακρή.

Σ.Ι.Α.

M. Καμβύση

Από την ξενάγηση της κ. Β. Αδρόμητ στον προϊστορικό οικισμό του Διμηνιού

Η ομάδα των Φίλων παρατεταγμένη μπροστά στον ιστορικό ναό της Αγίας Λαύρας

Το Σάββατο 4 Ιουνίου εκδράμαμε στην Βορειοδυτική Πελοπόννησο με τελικό προορισμό τα **Καλάδρυτα**. Η διαδρομή ήταν υπέροχη! Κατέμεστες οι μουσικούλιές και οι πετροκερασιές, ανθισμένα τα σπάρτα, παντού καταπράσινα και ευωδιαστά. Ήταν η πρώτη λαμπερή, καλοκαιρινή μέρα του Ιουνίου. Μας ξεναγούσε με ιδιαίτερη ευφράδεια και περιεκτικό λόγο ο Δρ. Σταύρος Αρδανιτόπουλος. Η αφήγησή του κρατούσε το ενδιαφέρον μας με χρήσιμες και ενδιαφέρουσες αναφορές τόσο στην ιστορία όσο και στην ανάπτυξη αυτής της περιοχής της Πελοποννήσου στην εποχή μας. Μας εντυπωσίασε με την ανάγνωση της έκθεσης που είχε γράψει στα δώδεκά του ο Φίλος του Μουσείου κ. Αλέξης Μασούλας, που είχε παραστεί –μικρό παιδί 6 ετών– στο Ολοκαύτωμα των Καλαδρύτων.

Η πρώτη στάση ήταν για καφέ στο Τουριστικό Περίπτερο του Πευκιά στο Ξυλόκαστρο. Πάνω στην παραλία με τα ωραία κερασμάτα των φίλων μας ήταν ό,τι έπρεπε για να συνεχίσουμε προς τη Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου. Προσκυνήσαμε, απολαύσαμε τη θέα και οδηγηθήκαμε προς την Αγία Λαύρα. Εκεί το προαύλιο των ναών ήταν πολύ επιμελημένο. Δεν μπορέσαμε ωστόσο να προχωρήσουμε πέρα από αυτό, καθώς οι πληροφορίες των αρμοδίων για τις ώρες υποδοχής αποδειχθήκαν λανθασμένες. Εκπλαγήκαμε με την έλλειψη συνεργασίας των φορέων, αφού δρήκαμε λουκέτα παντού και κα-

μία απόκριση στο τηλέφωνο της Μονής. Κατευθυνθήκαμε στα Καλάδρυτα να γευματίσουμε και ακολούθησε το ωραιότερο μέρος της εκδρομής: Καλάδρυτα-Διακοπτό με το ανακαινισμένο οδοντωτό τρενάκι! Είδαμε πλούσια βλάστηση και μοναδικά φυτά, καταρράκτες και ορμητικά νερά σε όλο το φαράγγι του Βουρδαϊκού. Υπάρχουν και προστατευόμενα είδη αετών που φωλιάζουν ειδικά στη μαγευτική αυτή χαράδρα!

Ευχόμαστε και σε άλλες τόσο επιτυχημένες εκδρομές!

Λιούμπα Κιρπότην

ΤΑΞΙΔΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Αθρόα υπήρξε η συμμετοχή μελών στην προσκυνηματική εκδρομή στη **Χερόανητο του Σινά** κατά το τετραήμερο 7-10 Απριλίου, η οποία είχε προγραμματισθεί για το 2003 και αναδλήθηκε λόγω του εν εξελίξει πολέμου στο γειτονικό Ιράκ. Οι ταξιδιώτες επισκέφθηκαν τόσο την ιστορική μονή της Αγίας Αικατερίνης, όπου τους υποδέχθηκε ο Αρχιεπίσκοπος Δαμιανός και οι φιλόξενοι μοναχοί, όσο και τα iερά καθιδρύματα στην κορυφή του όρους Χωρή, στην άση Φαράν και στη Ραϊθώ. Την παρουσίαση του πολιτιστικού και πνευματικού πλούτου της χερσονήσου ανέλαβε η αγιογράφος, μέλος του Δ.Σ., κ. Ανθή Βαλσαμάκη [βλ. σχετικό άρθρο στη σελ. 7].

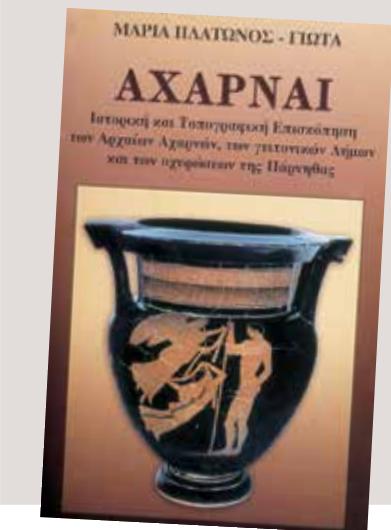
Σ.Ι.Α.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Στο πλαίσιο του μεγάλου αφιερώματος στην Αθήνα και την Αττική με την ευκαιρία της συμπληρώσεως 170 χρόνων από τη μεταφορά της πρωτεύουσας από το Ναύπλιο το 1834, στο οποίο περιελήφθησαν 13 συνοπλικώς εκδηλώσεις, προγραμματίστηκαν τρεις διαπλέξεις. Η πρώτη του έτους, της κ. Αρτέμιδος Σκουμπουρδή, ξεναγού, ιστορικό της τέχνης και μέλους του Δ.Σ., με τίτλο: «170 Χρόνια Αθήνα Πρωτεύουσα», πραγματοποιήθηκε στις 9 Φεβρουαρίου, οπότε παρουσιάστηκε το ιστορικό της ίδρυσης του νέου επικληνικού κράτους, η άφιξη του Όθωνος και της Αντιβασιλείας, τα πρώτα δύσκολα χρόνια της διακυβέρνησης με έδρα το Ναύπλιο και η νέα αρχή με την ιστορική απόφαση της ανακήρυξης των Αθηνών ως πρωτεύουσας του μικρού βασιλείου.

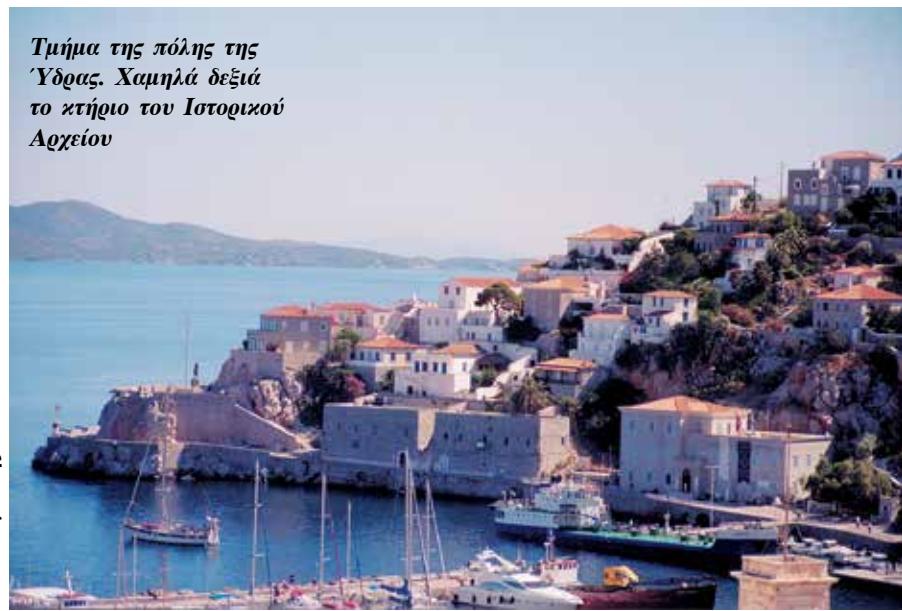
Το αφιέρωμα συμπληρώθηκε με δύο ακόμη διαπλέξεις, εντεταγμένες στο θεματικό κύκλο **Στα βήματα του Παυσανία**, οι οποίες δόθηκαν από αρχαιολόγους της Β' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στις 14 και 21 Φεβρουαρίου. Η κυρίες Μαρία Πλάτωνος-Γιώτα και Μαίρη Οικονομάκου παρουσίασαν αντιστοίχως τα θέματα: «Αττικής περιήγηση: Αχαρνά» και: «Αττικής περιήγηση: Σούνιον». Εξετάστηκαν τα ιστορικά, αρχαιολογικά και τοπογραφικά δεδομένα τόσο των δύο αυτών σημαντικών δήμων των αρχαίων Αθηνών όσο και ο ευρύτερος χώρος, οι γειτονικοί δήμοι, οι οχυρώσεις της Πάρνηθας και του ακρωτηρίου του Σουνίου, θέσεων στρατηγικής σημασίας για την ασφάλεια της Αττικής καθ' όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας.

Σ.Ι.Α.

*Τημήμα της πόλης της
Ύδρας. Χαμηλά δεξιά
το κτήριο του Ιστορικού
Αρχείου*

N. Σταυρόπουλης

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στις 26 Ιανουαρίου μία μεγάλη ομάδα Φίλων του Μουσείου μας πραγματοποίησε την πρώτη επίσκεψη της χρονιάς στα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Στο κτήριο της οδού Δάφνης 61 στο Π. Ψυχικό μάζι υποδέχθηκε ο Πρόεδρος της Εφορείας των Γ.Α.Κ. και Α' Αντιπρόεδρος του Σωματείου μας κ. Ν. Βασιλάτος. Στην αίθουσα εκδηλώσεων, χωρητικότητας 150 ατόμων, ο κ. Ν. Βασιλάτος μάζι μίλησε για την αξία των αρχείων στην ιστορία των χωρών, καθώς και για το μέγεθός τους. Το εμβάδιο 7.000 τ.μ. κτήριο διαθέτει αίθουσες φύλαξης αρχειακών τεκμηρίων, ειδικό θωρακισμένο χώρο προστασίας πολύτιμων εγγράφων, αναγνωστήριο με διδιοιθήκη, θάλαμο απεντόμωσης, εργαστήρια συντήρησης και διδιοιδείσιας, καθώς και χώρο μόνιμης έκθεσης. Ξεναγήθηκαμε σε όλους τους χώρους και θαυμάσαμε την έκθεση με το πολύτιμο αρχειακό υλικό, που πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία των 90 χρόνων από την ίδρυση των Γ.Α.Κ. (1914-2004). Στο τέλος της ξενάγησης προσφέρθηκαν στους επισκέπτες εκδόσεις των Γ.Α.Κ. Ευχαριστούμε πολύ όλους τους συντελεστές της επίσκεψης αυτής.

Ρωξάνη Τσιμπροπούλου

Την 29η Ιανουαρίου οι Φίλοι επισκέφθηκαν επισήμως ένα ξεχωριστό πνευματικό ίδρυμα. Πρόκειται για το Μουσείο Τηλεπικοινωνιών του Ο.Τ.Ε., που αποτελεί ένα ενδιαφέρον τεχνολογικό μουσείο, μοναδικό στην Ελλάδα. Η επίσκεψη των Φίλων αποτελούσε την ολοκλήρωση μιας παλιάς υπόσχεσης τους γράφοντος προς το Διευ-

θυντή του, κ. Σταυρόπουλο.

Ο κ. Σταυρόπουλος μάζι υποδέχθηκε ευγενικά και μαζι εισήγαγε λεκτικώς και οπτικώς στο μαγικό κόσμο των τηλεπικοινωνιών, από τότε που πρωτοεμφανίστηκαν στην αρχαία Ελλάδα μέχρι την σύγχρονη εποχή. Τον ευχαριστούμε για τη θερμή υποδοχή και για όσα ενδιαφέροντα μάθαμε στο μικρό αλλά καλά οργανωμένο μουσείο του Ο.Τ.Ε.

Νίκος Βασιλάτος

Την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έκθεση που πραγματοποιείται στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Γουλανδρή με τίτλο: **Ελεύθερνα: Πόλη, Ακρόπολη, Νεκρόπολη.** Έκθεση ευρημάτων από τις πανεπιστημιακές ανασκαφές στην Ελεύθερνα επισκέφθηκαν οι Φίλοι στις 7 και τις 9 Φεβρουαρίου. Με την καθιδήγηση του αρχαιολόγου του μουσείου και επιμελητή της έκθεσης, κ. Γιώργου Τασούλα, ήλθαν σε επαφή με το μεγάλο πλούτο των ευρημάτων που ήλθαν στο φως κατά την εικοσαετή συστηματική ανασκαφική έρευνα στην πόλη αυτή της κεντρικής Κορήτης, που διενεργείται από τους καθηγητές κκ. Π. Θέμελη, Α. Καλπαξή και Ν. Σταμπολίδη.

Μία εδδομάδα αργότερα, στις 16 Φεβρουαρίου, ομάδα Φίλων ξεναγήθηκε στην αναδρομική έκθεση με τίτλο: **Φασιανός-Μυθολογίες των καθημερινού** από την κ. Έφη Αγαθονίκου, ιστορικό της τέχνης και επιμελήτρια της έκθεσης αυτής της Εθνικής Πινακοθήκης. Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν ένα

πανόραμα της τέχνης του μεγάλου ζωγράφου, από τις πρώιμες μορφές-φαντάσματα, τους “φουμαδόρους” και τους ποδηλάτες της δεκαετίας του 1960, τις επηρεασμένες από τα μελανόμορφα αττικά αγγεία και τις βιζαντινές εικόνες με το χρυσό κάμπο συνθέσεις της δεκαετίας του 1970 και του 1980 έως τους σημερινούς πειραματισμούς με τον όγκο και τα γραμμικότερα έργα της σύγχρονης παραγωγής του πάντοτε ανήσυχου εικαστικού.

Σε συνέχεια των εκδηλώσεων για τα 170 χρόνια της Αθήνας ως πρωτεύουσας διοργανώθηκε στις 3 Απριλίου πορεία στον αρχαίο Περίπατο της Ακροπόλεως, ο οποίος προσφάτως καθαρίστηκε και αποκαταστάθηκε στο σύνολο της διαδρομής του για πρώτη φορά. Με την καθοδήγηση της αρχαιολόγου Α' της Εφορείας της Ακροπόλεως (Α' Ε.Π.Κ.Α.), δρος Φανής Μαλλούχου-Τυφανί, οι Φίλοι ξεκίνησαν από την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου στη δυτική κλιτύ, περιηγήθηκαν πρώτα τα ιερά της αρχαιοτητας, τους χριστιανικούς

Οι περιηγητές του Περιπάτου της Ακροπόλεως (η κ. Φ. Μαλλούχου διακρίνεται στη δεύτερη σειρά, τέταρτη από αριστερά)

ναούς, τα σπήλαια και τα κατάλοιπα οχυρώσεων που διατηρούνται στη βόρεια και ανατολική κλιτύ και κατέληξαν στα πολυάριθμα και περισσότερο γνωστά ιερά και δημόσια κτήρια της νοτίας κλιτύος, όπου έχει διαμορφωθεί εκτεταμένος αρχαιολογικός χώρος. Μεγάλη εντύπωση προξένησε στα μέλη ο αριθμός των μνημείων που αποκαλύφθηκαν μόλις τώρα, μετά τόσες δεκαετίες έρευνας στον ιερό δράχο, οι εργασίες αποκατάστασής τους, αλλά και οι ποικίλες όψεις της ίδιας της Ακροπόλεως που δεν ήταν έως σήμερα ορατές.

Στη μόνιμη έκθεση της συλλογής του Βιζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου ξεναγήθηκε και τρίτη ομάδα μελών στις 19 Απριλίου. Ο μεγάλος αριθμός των εκθεμάτων έδωσε την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να έλθουν σε επαφή με τον πλούτο

Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου από τη Βασιλική του Ιλισσού (5ος αι.), BXN 1756 (Ο Κόσμος του Βυζαντινού Μουσείου, Αθήνα 2004, 97)

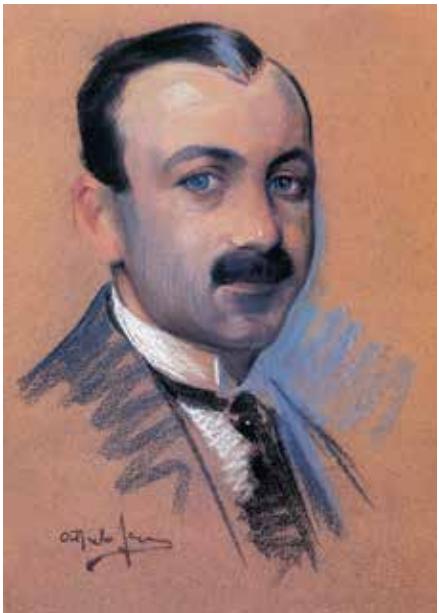
της τέχνης, τις όψεις του καθημερινού βίου και τις κοινωνικές, θρησκευτικές και αισθητικές αντιλήψεις των βυζαντινών από τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες ως την Άλωση.

Τριπλή ξενάγηση έγινε στους Φίλους στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού στις 21 Απριλίου. Με την αφήγηση και τη διαβούλευση των ειδικευμένων μουσειοπαιδαγωγών του ιδρύματος αντίκρισαν την (εικονική) πραγματικότητα στην **Αρχαία Ολυμπία**, στη συνέχεια παρακολούθησαν μια ολιγόλεπτη παρουσίαση της ιστορίας και του πολιτισμού της Κύπρου και εν τέλει περιηγήθηκαν την έκθεση **Σταυροφορίες: Μύθος και Πραγματικότητα**, που διοργανώνεται από κοινού από πνευματικούς οργανισμούς της Κύπρου, της Ελλάδας, της Μάλτας και της Ιταλίας και παρουσιάζεται διαδοχικώς και στις τέσσερις χώρες. Μέσα από 200 εκθέματα (ψηφιακές εικόνες, χάρτες, τρισδιάστατα βοηθήματα) έγινε προσπάθεια να παρουσιαστεί το πολυσύνθετο φαινόμενο των Σταυροφοριών και των κινήτρων και επιπτώσεών τους κατά τη διάρκεια οκτώ αιώνων (από την κήρυξη τους τον 11ο αι. ως τη διάλυση του τάγματος των Ιωαννιτών από το Μέγα Ναπολέοντα το 1798).

Την πρωτότυπη έκθεση **To Πορτράιτο στη Ζωγραφική, Συλλογή Αλέξη Κ. Μαραθανάκη**, επισκέφθηκαν οι Φίλοι στις 27 Απριλίου. Η έκθεση, που φιλοξενήθηκε στο Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, είχε ως επίκεντρο την ανθρώπινη μορφή, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αποδίδεται από τους γνωστότερους έλληνες καλλιτέχνες του 19^{ου} και του 20^{ου} αι., όπως αποκαλύπτεται από τις αντιπροσω-

πευτικότερες προσωπογραφίες της συλλογής του κ. Αλ. Κ. Μαραθανάκη, γνωστού δημιουργού κοσμημάτων και μέλους του Σωματείου μας.

Με εντυπωσιακή συμμετοχή πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη στη **Βουλή των Ελλήνων** στις 12 Μαΐου. Η άφογα οργανωμένη εκδήλωση ξεκίνησε με την ξενάγηση από τον κ. Π. Ψημίτη στο σημαντικότερο χώρο του κτηρίου, την αίθουσα συνεδριάσεων της

Οθων Περδολαράκης, Προσωπογραφία Νικολάου Λύτρα (Το Πορτρέτο στη Ζωγραφική. Συλλογή Αλέξη Μαραθανάκη, [Αθήνα 2005], 41)

ολομελείας, όπου οι παριστάμενοι ενημερώθηκαν για τον τρόπο λειτουργίας του σώματος και των επί μέρους επιτροπών της εθνικής αντιπροσωπίας συνεχίστηκε με την παρουσίαση της έκθεσης **30 Χρόνια από το Σύνταγμα του 1975 – Τα Ελληνικά Συντάγματα από το Ρήγα έως Σήμερα** στην αίθουσα «Ελευθέριος Βενιζέλος» και ακολούθησε ξενάγηση στην απόστιη για το κοινό αίθουσα της Γερουσίας. Η επίσκεψη ολοκληρώθηκε με την υποδοχή της ομάδας από την Πρόεδρο της Βουλής, κ. Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη, στο γραφείο της, όπου παρατέθηκε μικρή δεξιώση.

Σ.Ι.Α.

Στο πρόγραμμα των Φίλων του Μουσείου είχε συμπεριληφθεί επίσκεψη στο Πλοίο – Μουσείο, στο θρυλικό **Θωρηκτό Αέροψ**, στο Παλαιό Φάληρο την Κυριακή 15 Μαΐου. Η σταδιακή αποκατάσταση του πλοίου στη μορφή που δρισκόταν το 1920, η σπανιότητά του παγκοσμίως και η ένδοξη ιστορία του το κάνουν να παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Στο καρέ των αξιωματικών του πλοίου μάς υποδέχθηκε ο Υποναύαρχος κ. Α. Δήμιτσας, όπου προσφέρθηκε καφές. Στη συνέχεια άρχισε η ξενάγηση στους χώρους του πλοίου και κατέληξε στον εκθεσιακό χώρο της ζώνης 4, όπου παρουσιάζεται η θαυμαστή ιστορία του ιστιοφόρου **E. Eugenidēs**, που ναυπηγήθηκε το 1929 στη Σκωτία με το όνομα *Sunbeam II* και ανήκε στο Sir Walter Runciman, παππού του γνωστού βυζαντινολόγου και φιλέλληνα Sir Steven. Το 1965, μετά τη δράση του στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ως *Flying Clipper*, αγοράστηκε από το Υπονοματικής Ναυτιλίας με τη συνδρομή του κληροδοτήματος του Εθνικού Ευεργέτη Ευγένιου Ευγενίδη, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για εκπαίδευτικούς σκοπούς. Σήμερα ανήκει στο Πολεμικό Ναυτικό και ανακατασκευάζεται για να χρησιμοποιηθεί για την εκπαίδευση των Ναυτικών Δοκίμων. Στη συνέχεια θα μάσσαμε στο κατάστρωμα τα κανόνια του πλοίου και μέσα από τις αφηγήσεις των ξεναγών μας, της κ. Μηλιώνη και του κ. Παπαδόπουλου, ήλθαν στον νου μας τα μεγάλα κατορθώματα του Θωρηκτού, στις Ναυμαχίες της Έλλης και της Λήμνου το 1912 και το 1913.

Διονύσης Βλαχόπουλος

Ολιγάριθμη ομάδα Φίλων επισκέφθηκε το Σάββατο 28 Μαΐου την **Αρχαιολογική Συλλογή Κηφισιάς**, η οποία στεγάζεται σε ένα ωραίοτα διατηρητέο πέτρινο κτίσμα της εποχής του '30. Η κ. Στέλλα Χρυσοχόου, ειδική Γραμματέας της **Εταιρείας των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Κηφισιάς**, και η αρχαιολόγος κ. Μαρία Στεφανοπούλου, εκ μέρους της Β' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, μας υποδέχθηκαν και μας παρουσίασαν σε μια θερμή ατμόσφαιρα φιλοξενίας μία μικρή συλλογή έργων, ελάχιστο δείγμα του μεγάλου αριθμού ευρημάτων από τις σωστικές ανασκαφές στην ευρύτερη περιοχή.

Στη συνέχεια η ομάδα των Φίλων επισκέφθηκε στο νέο κτήριο των **Γενικών Αρχείων του Κράτους** (Γ.Α.Κ.) στο Ψυχικό μια πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση χειρογράφων και εντύπων από τα χρόνια της Επανάστασης του 1821 και τα πρώτα δήματα του νέου ελληνικού κράτους. Ο κ. Νίκος Βασιλάτος, Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου των Γ.Α.Κ. και Α' Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου των Φίλων, φρόντισε να ανοίξει η έκθεση ειδικά για τους Φίλους και μας διήγησε να ανακαλύψουμε και να γνωρίσουμε μερικά από τα κειμήλια της νεώτερης ιστορίας μας.

Καίτη Κόντου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Τη Δευτέρα 30 Μαΐου μια ομάδα *Φίλων του Μουσείου Μπενάκη* πραγματοποίησε πρωινό περίπατο στην ιστορική καρδιά της Αθήνας, το **Μοναστηράκι**. Στο χώρο μάς ξενάγησε με ιδιαίτερα γλαφυρό και ιστορικά τεκμηριωμένο τρόπο η ξεναγός, συγγραφέας και μέλος του Δ.Σ. των *Φίλων κ. Άρτεμις Σκουμπουρδή*.

Η βόλτα ξεκίνησε στις 11.00 π.μ. από το πολυτελές συγκρότημα της Βιβλιοθήκης του Αδριανού, κτίσμα του 132 μ.Χ., στο οποίο για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκαν προσφάτως αναστηλωτικές εργασίες και είναι πλέον επισκέψιμο από το κοινό. Επισκεφθήκαμε επίσης το παρακείμενο –αποκατεστημένο σήμερα– Τζαμί, το οποίο κτίστηκε το 1759 από τον τότε Βεοδόδα των Αθηνών Τζισδαράκη. Στο χώρο στεγάζεται η περιώνυμη Συλλογή Κεραμικών Βασ. Κυριαζόπουλου. Η ξενάγηση συνεχίστηκε στο χώρο της Ρωμαϊκής Αγοράς και ολοκληρώθηκε με τους «Αέρηδες», τον οκταγωνικό πύργο που φέρει σε κάθε πλευρά ανάγλυφη απεικόνιση των ανέμων με τα σύμβολά τους, κτισμένο από τον αστρονόμο Ανδρόνικο από την Κύρρο της Μακεδονίας τον 1ο αι. π.Χ.

Απόστολος Βερβέρογλου

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

Η πολύ μεγάλη επιθυμία των μελών μας να γνωρίσουν το νέο απόκτημα του Μουσείου, το **Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης**, οδήγησε στην οργάνωση τριών ακόμη ξεναγήσεων στο χώρο, στις 2 και 4 Φεδρουαρίου, καθώς και στις 20 Απριλίου. Η υπεύθυνη του Τμήματος, κ. Ροξάννα Μπαλιάν, παρουσίασε με το δικό της, εξαιρετικά εύγλωττο και διδακτικό τρόπο τα μοναδικά εκθέματα της συλλογής, μιας από τις πλουσιότερες στον κόσμο, η οποία καλύπτει ολόκληρο σχεδόν το γεωγραφικό χώρο του ισλαμικού κόσμου και το χρονικό φάσμα των 13 αιώνων καλλιτεχνικής παραγωγής του.

ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΙΤΤΑΣ

Για πρώτη φορά φέτος η καθιερωμένη κοπή της πίττας στεγάστηκε σε χώρο του Μουσείου και όχι σε ξενοδοχείο του κέντρου: το υψηλής αισθητικής εστιατόριο του Νέου Κτηρίου του Μουσείου, στην Πειραιώς 138, φιλοξένησε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εκδήλωση στις 24 Ιανουαρίου. Η δυναμική παρουσία 200 και πλέον *Φίλων* και φίλων, τα εξαιρετικά εδέσματα του κ. Τάκη Χριστοφιλέα και των συνεργατών του, το τραγούδι με συνοδεία πιάνου του κ. Νίκου Ανδρουλακάκη, οι παραδοσιακοί χοροί της ομάδας «Έρευνα» του Δήμου Σαλαμίνας (που προσφέρθηκε να έλθει ειδικά για το σκοπό αυτό από την ίησ), η διακόσμηση της αίθουσας με τις νεαρές ελιές που

μόλις είχε δωρίσει το Σωματείο των *Φίλων*, η λαχειοφόρος αγορά με προσφορές των μελών μας, κ. Μαραθανάκη και Μηναΐδη, καθώς και του Πιωλητηρίου του Μουσείου, έδωσαν μια άλλη διάσταση στη δραδιά.

Σ.Ι.Α.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Αθήνα, 3-7 Οκτωβρίου 2005
Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

Το Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη, το οποίο από το 1973 καταβάλλει μία συστηματική προσπάθεια συλλογής, φύλαξης και προβολής της φωτογραφικής μας κληρονομιάς, προγραμματίζει την οργάνωση ενός πενθήμερου επιμορφωτικού σεμιναρίου με θέμα τη διάσωση και διαχείριση των φωτογραφικών συλλογών, τον Οκτώβριο του 2005 στο Νέο Κτίριο του Μουσείου Μπενάκη, στην οδό Πειραιώς.

Η διάσωση των φωτογραφικών εικόνων απασχολεί όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια τους ειδικούς, μετά από ένα μεγάλο διάστημα ελλιπούς φροντίδας που οδήγησε στην καταστροφή πολύτιμου ιστορικού και καλλιτεχνικού υλικού. Η μεγάλη ευαισθησία των εικόνων αυτών και η πολυπλοκότητα της δομής τους καθιστά το έργο της διατήρησής τους δυσχερές για τα ιδρύματα που το έχουν αναπλάβει.

Σκοπός του σεμιναρίου αυτού είναι να προσφέρει την απαραίτητη τεχνογνωσία σε επιμελητές συλλογών, συλλέκτες, φωτογράφους και συντηρητές μέσα από την κατανόηση της δομής του πρώιμου υλικού και των δυνατοτήτων που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία.

Το πρόγραμμα του σεμιναρίου θα περιλαμβάνει ομιλίες διακεκριμένων ειδικών από όλο τον κόσμο, οι οποίοι θα επιχειρήσουν μία θεωρητική, ιστορική, αιθλή και πρακτική προσέγγιση των θεμάτων.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η συμμετοχή ανέρχεται σε 550 Ευρώ. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται: η παρακολούθηση ομιλιών και εργαστηρίων, το βιβλίο πρακτικών, το έντυπο υλικού που θα δοθεί από τους ομιλητές, καθώς και το μεσημεριανό γεύμα. Για τους φοιτητές ισχύει μειωμένη τιμή των 300 Ευρώ. Λόγω του περιορισμένου αριθμού θέσεων στα εργαστήρια γίνονται δεκτές αιτήσεις συμμετοχής παρακολούθησης μόνο των ομιλιών με κόστος 400 Ευρώ (200 Ευρώ για τους φοιτητές).

Οι συμμετοχές για το σεμινάριο θα γίνονται δεκτές από 15 Απριλίου 2005 έως 30 Αυγούστου 2005.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα και τις εγγραφές μπορείτε να απευθυνθείτε:
Μαρία Μάττα, υπεύθυνη συντονισμού,
Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη
Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα 106 73

Tηλ: 210-72 11 033

Fax: 210-72 28 465

matta@benaki.gr ή στην ιστοσελίδα του Μουσείου Μπενάκη: www.benaki.gr

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΣΤΟ ΣΙΝΑ 7-10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2005

Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι το Σινά έλαβε την ονομασία του από τη σηματική λέξη σιν, που σημαίνει δόντι, εξ αιτίας του σχήματος των ορέων που το περιβάλλουν. Κατ' άλλους προσέρχεται από τη θεά Σιν (=Σελήνη), την οποία λάτρευαν οι κάτοικοι της ερήμου στους προϊστορικούς χρόνους.

Στη χερσόνησο του Σινά έζησαν και έδρασαν δύο από τα σημαντικότερα πρόσωπα της Παλαιώς Διαθήκης: οι προφήτες Μωυσής και Ηλίας. Κατά την Αγία Γραφή ο Μωυσής εγκατέλειψε σε ηλικία 40 ετών την Αίγυπτο και πήγε στο όρος Χωρήβ, όπου συνάντησε τις επτά κόρες του Ιοθώρ να ποτίζουν το κοπάδι τους στην πηγή, η οποία υπάρχει ακόμη σήμερα στον περιβάλλοντα χώρο της μονής της Αγ. Αικατερίνης. Ο Μωυσής νυμφεύθηκε μία από τις κόρες του Ιοθώρ και έζησε στο Σινά σαράντα χρόνια. Εδώ αποκαλύφθηκε ο Θεός στον προφήτη και του έδωσε τις πλάκες με τις δέκα εντολές. Εξακόσια χρόνια αργότερα ένας άλλος προφήτης του Ισραήλ, ο Ηλίας, πήγε στον ίδιο ιερό χώρο, προκειμένου να σωθεί από την οργή της βασιλίσσας Ιεζάβελ. Σήμερα στο παρεκκλήσι του Προφήτη Ηλία μπορεί κανείς να δει το σπήλαιο, όπου ο προφήτης έζησε και συνομίλησε με το Θεό.

Η Αγία Κορυφή στο όρος του Μωυσέως έχει ύψος 2.240μ. και απέχει από τη Μονή της Αγ. Αικατερίνης περίπου δύο ώρες με τα πόδια. Στους πρόποδες του όρους, στον τόπο της Φλεγομένης Βάτου, κτίστηκε –κατά την παράδοση– τον 4ο αι. μικρός ναός από την Αγία Ελένη, αφιερωμένος στη Θεοτόκο, ο οποίος δεν σώζεται. Σε μικρή απόσταση κατασκευάστηκε πύργος για την προστασία των ερημιτών της περιοχής, μέρος του οποίου φαίνεται να διατηρείται, ενσωματωμένο σήμερα στη μονή.

Ο οργανωμένος μοναχισμός ξεκινά ουσιαστικά στο Σινά τον 6ο αι., την εποχή του Ιουστινιανού, με την οικοδόμηση της μονής, αφιερωμένης επίσης στη Θεοτόκο (το καθολικό της ωστόσο αφιερώθηκε εξ αρχής στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος και διακοσμήθηκε για το λόγο αυτό με το αντίστοιχο, εξαιρετικής τέχνης ψηφιδωτό της αψίδας). Κατά τον 8ο ή 9ο αι., μετά την

Σύσσωμη η ομάδα των εκδρομέων στην είσοδο της Μ. Αγ. Αικατερίνης Σινά

ανεύρεση των λειψάνων της Αγίας Αικατερίνης σε μία από τις γειτονικές κορυφές, η μονή αφιερώνεται στη μνήμη της Αγίας.

Οι παλαιότερες εικόνες του ορθόδοξου κόσμου που σώζονται μέχρι τις μέρες μας δρίσκονται στη μονή, το πάνοςεπτο καθίδυμα του Ιουστινιανού στο όρος Σινά. Η σιναϊτική συλλογή εικόνων είναι μοναδική, καθώς μόνο εκεί μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την αδιάκοπη εξέλιξη της εικονογραφίας από τον δο οι. έως σήμερα. Η νέα έκθεση του σκευοφυλακίου της μονής περιέχει μια επιλογή εκ των πλέον αντιπροσωπευτικών σιναϊτικών κειμηλίων, εικόνων, λειτουργικών σκευών, έογων μεταλλοτεχνίας, αμφίων, τα περισσότερα αφιερώματα χρονηγών στη μονή από τους πρώιμους αιώνες της δημιουργίας της έως τις μέρες μας.

Η υποδοχή των Φίλων από τον Αρχιεπίσκοπο Σινά, Φαράν και Ραϊθώ κ. Δαμιανό, η φωτισμένη ομιλία του πατέρα Παύλου, η θεία λειτουργία, η περιήγηση στους χώρους της ιστορικής μονής (της αρχαιότερης εν λειτουργίᾳ του ορθόδοξου κόσμου), η ανάβαση στο θεοβάδιστο όρος έκαναν το ταξίδι στο Σινά ένα προσκύνημα γεμάτο γαλήνη, ηρεμία και ψυχική ανάταση.

Ανθή Βαλσαμάκη

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Προς μεγάλη μας πλύπη διαπιστώσαμε ότι στο τελευταίο τεύχος του Ενημερωτικού Δελτίου των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη, σ. 17, από παραδρομή το όνομα της εκθετήσης συνεργάτιδας του Πωλητηρίου Αρτέμιδος Βαλσαμάκη τυπώθηκε Άρτεμις Λαθιώτη. Ζητούμε συγγνώμη από την καθηλιτέχνιδα και τους Φίλους του Μουσείου για το ακούσιο αυτό πλάθος.

Για την Επιτροπή Πωλητηρίου Δέσποινα Γερουσιάνου

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2005-2006

Μετά τις αρχαιρεσίες της 28ης Μαρτίου 2005 το νέο Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2005-2006 συγκροτήθηκε σε σώμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Πρόεδρος:	Λίνος Γ. Μπενάκης
Α' Αντιπρόεδρος:	Νίκος Βασιλάτος
Β' Αντιπρόεδρος:	Καίτη Κόντου
Γεν. Γραμματεύς:	Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος
Ταμίας:	Απόστολος Βερβέρογλου
Μέλη:	Ανθή Βαλσαμάκη Διονύσης Βλαχόπουλος Άρτεμις Σκουμπουνδή [*] Λένα Χατζηπέτρου

Αναπληρωματικά μέλη: Ρωξάνη Τσιμπιδοπούλου, Μαριάννα Βαρδαρά, Φρόσω Πιτσάκου.

Την Επιτροπή Υποψηφιοτήτων αποτελούν οι: Μαρλένα Γεωργιάδη, Μάρω Λιναρδάτου, Άννα Σταυρίδου.

ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μετά την ολοκλήρωση της επανέκθεσης των συλλογών του Μουσείου, το καλοκαίρι του 2000, η Διοικητική Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση του Διευθυντή του Μουσείου για ανάληψη στο εξής από το Τμήμα Συντήρησης εργασιών συντήρησης και αποκατάστασης έργων που ανήκουν σε μουσεία, οργανισμούς, ναούς, ιδρύματα και ιδιώτες. Αφορούμε για τη διαμόρφωση της πρότασης αυτής υπέρξε η διατυπωμένη ανησυχία πολλών τέτοιων φορέων για τη διάσωση των συλλογών τους, καθώς και το ξωηρό ενδιαφέρον ιδιωτών που ανέκαθεν απευθύνονταν στο εργαστήριο για τη συντήρηση μεμονωμένων έργων.

Ο Άγιος Γεώργιος με σκηνές του βίου του (1718). Το έργο πριν από τη συντήρηση με πλάγιο φωτισμό και μετά τη συντήρηση

Η δομή του τμήματος, η καλή οργάνωση των επιμέρους εργαστηρίων και η αριθμητική επάρκεια του εξειδικευμένου προσωπικού ήταν παράγοντες που επέτρεψαν την παραλλήλη κάλυψη των πολύπλευρων αναγκών του μουσείου και του νέου αυτού τομέα δραστηριότητας. Καθοριστικά συνέδαλαν πλεονεκτήματα, όπως: η άρτια κατάρτιση και εμπειρία του προσωπικού, η επάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής, καθώς και η δυνατότητα ανάληψης και εκτέλεσης εργασιών εκτός των χώρων του μουσείου με την επιτόπια μετάβαση κλιμακίου συντηρητών και μεταφορά ειδικού εξοπλισμού. Η νέα αυτή δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα πρωτίστως την αναστολή της φθοράς και τη διατήρηση έργων που διατρέχουν άμεσο κίνδυνο. Εξυπηρετεί δε ιδιαίτερα τα μικρά μουσεία, που δεν διαθέτουν δικά τους εργαστήρια συντήρησης, και τους κατόχους μεγάλων συλλογών. Αυτοί συνεκτιμούν όχι μόνο την υψηλή ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας και τη δυνατότητα ανταπόκρισης σε μεγάλο όγκο εργασίας, αλλά και την ασφάλεια που παρέχεται στους εργαστηριακούς χώρους του μουσείου. Εξάλλου, τα οφέλη για το Μουσείο δεν είναι αμελητέα, καθώς η συνεργασία τμημάτων του με άλλους οργανισμούς και μουσεία

αφ' ενός προβάλλει το έργο του σε έναν τομέα που αφορά άμεσα στη διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αφ' ετέρου συνεισφέρει στον προϋπολογισμό του μέσω της απόδοσης όλων των εσόδων –που η δραστηριότητα αυτή αποφέρει– στο ίδιο το Μουσείο.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΩΝ

Κύρια δραστηριότητα του εργαστηρίου αποτελεί η συντήρηση φορητών ζωγραφικών έργων (εικόνων και ελαιογραφιών), τοιχογραφιών και ξυλογλύπτων. Αυτή προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση τη διερεύνηση της δομής, των υλικών κατασκευής και της κατάστασης διατήρησης των έργων. Παραλλήλως υπάρχει η δυνατότητα εκπόνησης μελετών που αφορούν τον τρόπο έκθεσης, φύλαξης, αποθήκευσης και μεταφοράς των έργων, καθώς και η εξακρίβωση της γνησιότητάς τους εφ' όσον αυτή αμφισβητείται.

Προκειμένου να καταστεί σαφές το είδος και η πολυπλοκότητα των εργασιών που μπορεί το εργαστήριο να αναλάβει, παρου-

σιάζονται στη συνέχεια ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις συντήρησης και αποκατάστασης έργων.

Η συλλογή του Ιδρύματος Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα

Το Δεκέμβριο 2000 ανατέθηκε στο εργαστήριο η συντήρηση της συλλογής των εικόνων του Ιδρύματος Βαρόνου Μιχ. Τοσίτσα, που αποτελείται από 66 συνολικώς έργα, χρονολογούμενα από το 16ο έως και το 19ο αιώνα. Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν σε διάστημα δύο χρόνων. Μετά τη λεπτομερή καταγραφή των προβλημάτων, που αντιμετώπιζαν τα έργα της συλλογής, εργασία που πραγματοποιήθηκε από κλιμάκιο συντηρητών στο Μέτσοβο, οι εικόνες διαχωρίστηκαν σε τρεις ομάδες, ανάλογα με την κατάσταση διατήρησής τους και τον επείγοντα ή μη χαρακτήρα των απαιτούμενων επεμβάσεων. Τα έργα συντηρήθηκαν στο εργαστήριο του Μουσείου Μπενάκη, στο οποίο μεταφέρθηκαν τημηματικά.

Σε όλες τις εικόνες έγινε προκαταρκτικός έλεγχος με ποικιλία μεθόδων (παρατήρηση στο ορατό, υπεριώδες και υπέρυθρο φάσμα με πολυφασματική κάμερα, ακτινογράφηση, μελέτη μικροστρωματογραφίας σε δείγματα), προκειμένου να διαγνωσθούν και να καταγραφούν η δομή των ζωγραφικών στρωμάτων και η έκταση των φθορών και των πολλαπλών επεμβάσεων που είχαν κατά καιρούς υποστεί, τόσο στον ξύλινο φορέα όσο και στα ζωγραφικά στρωμάτα και την προετοιμασία τους (φωτ. 1). Πέραν της χρωματικής αλλοίωσης, που οφείλεται στην οξείδωση των δερνικών (φωτ. 2), κοινό γνώρισμα των εικόνων της συλλογής ήταν οι εκτεταμένες επιζωγραφίσεις που αυτές έφεραν, καθώς στην πλειονότητά τους είχαν συντηρηθεί στο παρελθόν. Ακόμη, εξαιτίας των δυσμενών περιβαλλοντικών συνθηκών στο Μέτσοβο αρκετά έργα παρουσίαζαν έντονα προβλήματα στερεώσεων στην προετοιμασία και τη ζωγραφική, ενώ από άλλα είχαν ήδη αποκολληθεί τιμήματα ζωγραφικής.

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, η συλλογή παρουσιάσθηκε συντηρημένη στην Πινακοθήκη Αδέρωφ το καλοκαίρι του 2003. Σήμερα εκτίθεται μονίμως στο Ίδρυμα Βαρόνου Μιχ. Τοσίτσα.

Τέμπλο του I. N. Προφήτη Ηλία Τυρνάβου

Εξίσου σύνθετες και εκτεταμένες εργασίες απαιτήθηκαν προκειμένου να συντηρηθεί κατά χώραν ένα μεγάλο ξυλόγλυπτο σύνολο του 18ου αι., το τέμπλο και ο δεσποτικός θρόνος του I. N. Προφήτη Ηλία στον Τύρναβο Λαρίσης. Το τέμπλο εμφάνιζε σημαντική φθορά από ξυλοφάγα έντομα, κυρίως στα θωράκια της βάσης, τοπικά μειωμένη μηχανική αντοχή, καθώς και αρκετά σπασίματα και απώλειες του ξυλόγλυπτου διακόσμου στο επιστύλιο. Εκτεταμένες νεώτερες επεμβάσεις, με ελαιοχρώματα, δερνίκια, μπρουντζίνια και τσιμέντο, είχαν καλύψει εξ ολοκλήρου το αρχικώς άδαφο ανάγλυφο, με αποτέλεσμα την άμβλυνση των λεπτομερειών του και την αισθητική αλλοίωσή του.

Αφού προηγήθηκε μελέτη των κλιματολογικών συνθηκών, της δομής και της τεχνικής κατασκευής του ξυλόγλυπτου και καταγραφή των φθορών, εγκρίθηκε η εκτέλεση των εργασιών από τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων. Αρχικά ο ναός σφραγίσθηκε επί πέντε ημέρες, κατά τη διάρκεια των οποίων έγινε απεντόμωση με διοχέτευση αερίου. Ακολούθησε η μεταφορά εξειδικευμένου εξοπλισμού συντήρησης και υλικών από κλιμάκιο του εργαστηρίου του μουσείου, το οποίο, αφού εγκατέστησε ικριώματα, ξεκίνησε τον καθαρισμό των επιφανειακών ρύπων και των επικαθίσεων από τις ξυλόγλυπτες επιφάνειες. Η αφαίρεση των μεταγενέστερων στρωμάτων απαίτησε προσπάθεια πολλών εβδομάδων –λόγω της έκτασης των ξυλόγλυπτων επιφανειών και της λάξευσής τους σε υψηλό ή και διάτρητο ανάγλυφο– ολοκληρώθηκε δε με τη χρήση χημικών, διαβρωτικών υλικών και μηχανικών μέσων (χρήση ειδικής μικροσαμπιοδολής).

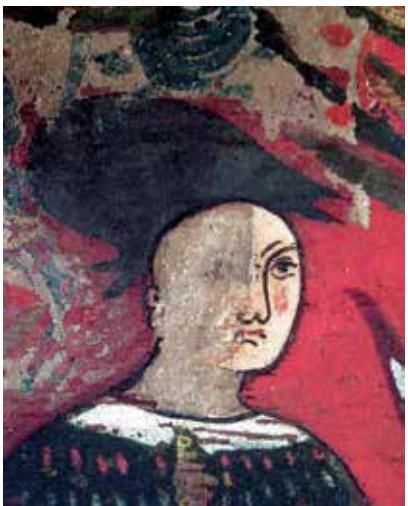
1. Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, με υπογραφή 'χειρ Ηλίου Μόσκου'. Φωτογραφία στο υπέρυθρο φάσμα πριν την επέμβαση (αριστ.) και στο ορατό μετά τη συντήρηση (πάνω)

2. Ο Άγιος Γεώργιος Δρακοντοκτόνος (17ος αι.). Φωτογραφία στο ορατό, υπέρυθρο και υπεριώδες φάσμα πριν τη συντήρηση

3. Ο Ηγούμενος της Μονής Σινά κ. Δαμιανός ξεναγεί την Ηγουμένη και τις μοναχές της Μ. Φαράν στο εργαστήριο

**4. Αμπάταρος,
λεπτομέρεια σε στά-
διο καθαρισμού**

**5. Φύλλο επίπλου,
Σίφνος (1808). Το
έργο σε στάδιο καθα-
ρισμού και μετά τη
συντήρηση**

Ο ξύλινος φορέας ενισχύθηκε μέσω εμποτισμού, κολλήσεων και ένθεσης νέου ξύλου. Τέλος, έγινε αισθητική αποκατάσταση σε περιοχές φθορών ή συμπληρώσεων.

Με την ολοκλήρωση των εργασιών, που διήρκεσαν από τον Οκτώβριο 2003 έως τον Ιανουάριο 2004, αναδείχθηκε η αρχική μορφή του τέμπλου και του δεσποτικού θρόνου και οι διακοσμητικές τους λεπτομέρειες, ενώ αντιμετωπίσθηκαν αποτελεσματικά τα ποικίλα προβλήματα που έθεταν σε κίνδυνο τη διατήρησή τους.

Εικόνες της I. M. Αγίας Αικατερίνης Σινά

Το εργαστήριο είχε στο παρελθόν επανειλημμένως συνεργαστεί με τους ιθύνοντες της I. M. Αγίας Αικατερίνης με αφορμή τον έλεγχο των εικόνων της μονής και τη συνοδεία τους κατά την οργάνωση περιοδικών εκθέσεων. Προσφάτως μια ομάδα συντηρητών εργάστηκε επί τόπου, προσκειμένου να καταγράψει την κατάσταση των έργων που πρόκειται να εκτεθούν στο μουσείο Paul Getty το 2006. Στα έργα αυτά δόθηκαν οι “πρώτες βοήθειες”, ώστε να μπορέσουν να μεταφερθούν με ασφάλεια στις Η.Π.Α. Αυτές περιελάμβαναν κυρίως: στερεώσεις ζωγραφικής και προετοιμασίας, επιφανειακούς καθαρισμούς από σκόνη και

αιθάλη, συγκολλήσεις ρωγμών στον ξύλινο φορέα και απεντομώσεις. Υπάρχει η προοπτική να συνεχιστούν αυτές οι σωστικές επεμβάσεις από ομάδα συντηρητών του μουσείου (φωτ. 3).

Έργα λαϊκής τέχνης από την Κοσμητική Συλλογή Ρόδου του Λαογραφικού Μουσείου Ρόδου

Κατά το διάστημα Απριλίου – Ιουνίου 2002 και με χορηγία του Υπουργείου Αιγαίου συντηρήθηκε στο Λαογραφικό Μουσείο Ρόδου ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σύνολο δωδεκανησιακών έργων λαϊκής τέχνης του 17ου και 18ου αι. Πρόκειται για 14 επιμήκη τμήματα προερχόμενα από έπιπλα (κυρίως καπέλες, κρεβδάτια και ερμάρια) κατάγραφα με ζωηρόχρωμα φυτικά και γεωμετρικά μοτίβα, ανθρώπινες και ζωικές μορφές, ορισμένα εκ των οποίων φέρουν και ξυλόγλυπτη διακόσμηση (φωτ. 4). Οι εργασίες περιελάμβαναν: αφαίρεση οξειδωμάτων βερνικιών, απαλλαγή των έργων από νεώτερες δραστικές επεμβάσεις που τα αλλοίωναν αισθητικά και αισθητική αποκατάσταση. Ακόμη, στερέωση των χρωματικών στρωμάτων, ενίσχυση του ξύλινου φορέα με κολλήσεις και ξυλουργικές εργασίες και καταγραφή όλων των σχετικών στοιχείων σε ηλεκτρονικό αρχείο. Το σύνολο των εργασιών έφεραν εις πέρας επτά από τους συντηρητές του εργαστηρίου που εγκαταστάθηκαν επί τόπου για το σκοπό αυτό.

Έργα ιδιωτών

Κατά την τελευταία πενταετία (2000 –2005) πλήθος ιδιωτών έχουν αποταθεί στο εργαστήριο για τη συντήρηση μεμονωμένων έργων. Ορισμένα εξ αυτών διακρίνονται μεταξύ άλλων και για την υψηλή καλλιτεχνική τους αξία. Τέτοια είναι: η Παναγία Θαλασσομαχούσα του 13ου αι. από τη Ζάκυνθο και η Βρεφοκρατούσα από τη Β. Ελλάδα, που χρονολογείται στο 14^ο αι. (συντηρήθηκαν στα πλαίσια της έκθεσης *Mήτηρ Θεού*), το φύλλο επίπλου που έχει ζωγραφιστεί το 1808 και πιθανότατα αποδίδεται στον Δευτερεύοντα Σίφνου (φωτ. 5), το Τοπίο του Λαυρίου του Κ. Μαλέα, έργο με σκηνή κυνηγίου του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ, καθώς και μια θαλασσογραφία του Κ. Βολανάκη. Άλλα πάλι διακρίνονται για την ποικιλία των χρίσεων και την ιδιαιτερότητα της τεχνικής κατασκευής τους, όπως το κινεζικό πέτασμα (paravent) του 1773 (διακοσμημένο με μαύρη λάκα και ένθετες παραστάσεις από ελεφαντοστό, σεντέφι και λίθους), το μεταξωτό αμφιπρόσωπο λάδιορο του 19ου αι. με παράσταση του Αγίου Νικολάου (φωτ. 6), το επτανησιακό τρίπτυχο του 19ου αι., ο χάρτης της Κέρκυρας, το ιεροσολυμίτικο του 19ου αι., καθώς και η κυπριακή κασέλα με ξυλόγλυπτο και γραπτό διάκοσμο.

Η πλειονότητα των έργων που ανατίθενται στο εργαστήριο είναι ζωγραφικά έργα σε ύφασμα (ελαιογραφίες) και σε ξύλο (φορητές εικόνες). Από αυτά αρκετά παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον όσον αφορά τη συντήρησή τους καθ' εαυτήν. Πολύ συχνά απαιτείται η διεξοδική έρευνά τους με τη δοήθεια ειδικών φωτογραφικών μεθόδων, ακτινογράφησης, μικροσκοπικής παρατήρησης και φυσιοχημικών αναλύσεων. Από τα συνήθη προβλήματα που απαντώνται είναι οι αποκολλήσεις των ζωγραφικών στρωμάτων και της προετοιμασίας. Η αποκατάσταση της συνοχής των στρωμάτων αυτών είναι καθοριστικής σημασίας για τη διατήρηση των έργων και αποτελεί προϋπόθεση για κάθε προαιτέων επέμβαση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εικόνα του Αγίου Γεωργίου με σκηνές του βίου του, που φέρει τη χρονολογία 1718 (φωτ. σελ. 8). Ο καθαρισμός της ζωγραφικής επιφάνειας με την αφαίρεση οξειδωμάτων βερνικιών και επιζωγραφίσεων είναι μία από τις πιο χρονοδόρες, επίπονες και καθοριστικές για την τελική μορφή του έργου επεμβάσεις.

Με την αισθητική αποκατάσταση επιχειρείται να αποδοθούν τα έργα κατά τρόπο αισθητικώς αποδεκτό και σύμφωνο με τις

προθέσεις του καλλιτέχνη, έχοντας ως δεδομένη την πάροδο του χρόνου, τις ενδεχομένως αντίξεις συνθήκες διατήρησής τους και άλλους μη αναστρέψιμους παράγοντες.

Έλεγχος γνησιότητας και παρότητας έργων

Μια σχετικώς νέα δραστηριότητα του εργαστηρίου είναι η έρευνα έργων ζωγραφικής για τον έλεγχο της γνησιότητάς τους. Αυτή αφορά κυρίως την έρευνα των υλικών κατασκευής της ζωγραφικής, το βαθμό παλαιότητάς τους, καθώς και τις προσθήκες ή επεμβάσεις που έχουν υποστεί τα έργα. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι:

- Οπτική παρατήρηση μέσω στερεοοποιητικού μικροσκοπίου.
- Παρατήρηση με πολυυφασματική κάμερα με φθορισμό και ανάκλαση στο υπεριώδες και ανάκλαση στην υπέρυθρη περιοχή του φάσματος.
- Ακτινογράφηση του έργου.
- Φωτογράφηση με εφαπτομενικό φωτισμό.
- Μακροφωτογράφηση του έργου.

Κατά περίπτωση εφαρμόζονται και άλλες μέθοδοι σε συνεργασία με ειδικευμένα ερευνητικά κέντρα. Μέχρι σήμερα έχουν εξεταστεί πολλά έργα των ζωγράφων Βολανάκη, Γύζη, Λύτρα, Πανταζή, Ιακωβίδη, Ράλλη, Σαβδίδη και Στέρη.

Έλεγχος των περιβαλλοντικών συνθηκών σε εκθεσιακούς χώρους

Το εργαστήριο εκτός από την και' αυτό συντήρηση έργων δύναται να παράσχει σε μικρού μεγέθους μουσεία ή συλλέκτες συμβούλες που αφορούν στον τρόπο έκθεσης (κατασκευή προθηκών, ανάρτησης έργων ή ελέγχου των περιβαλλοντικών συνθηκών), φιλολογικές (κατασκευή ερμαρίων, οργάνωση αποθηκευτικών χώρων) ή και συσκευασίες έργων που πρόκειται να μεταφερθούν ή να αποθηκευθούν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μελέτη που εκπονήθηκε για το Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΥΦΑΣΜΑΤΟΣ

Το εργαστήριο συντήρησης υφάσματος αναλαμβάνει εργασίες σχετικές με τη συντήρηση, την αποθήκευση και την παρούσιαση μεμονωμένων έργων ή ιδιωτικών συλλογών. Στις δραστηριότητες του τημήματος περιλαμβάνεται ακόμη η τεχνική εξέταση των αντικειμένων, η αναγνώσιη των ινών και η ανάλυση των υλών που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της κατεργασίας των υφασμάτων. Στη συνέχεια αναφέρονται τέσσερις χαρακτηριστικές περιπτώσεις.

Σπερδέρι Ρόδου του Λυκείου Ελληνίδων Εργάνη Αθηνά

Το Δεκέμβριο 2000 παρελήφθη από το εργαστήριο συντήρησης υφασμάτων ένα σπερδέρι από τη Ρόδο, το οποίο χρονολογείται στο 180 αι. και αποτελείται από οκτώ λωρίδες λινού υφάσματος με κεντημένα φυτικά μοτίβα από μεταξωτή κλωστή. Μεταξύ των λινών λωρίδων υπάρχουν λεπτές κόκκινες μεταξωτές ταινίες.

Το σπερδέρι είναι ένα είδος πετάσματος για την προστασία του νυφικού κρεβδατού από αδιάκριτα βλέμματα. Το σπερδέρι αυτό σώζεται στο σύνολό του και αποτελεί ένα σπάνιο δείγμα της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ρόδου. Όταν πραγματοποιήθηκε ο προκαταρκτικός έλεγχος της κατάστασης του έργου διαπιστώθηκε ότι, ενώ το σπερδέρι σωζόταν άρτιο, παρουσίαζε αρκετά προβλήματα. Αυτά ήταν: σκόνη σε όλη την επιφάνεια, μύκητες και τοπικοί λεκέδες, σχισματα και αποσύνδεση κάποιων λωρίδων, αποδυνάμωση των ινών του λινού υφάσματος και των μεταξωτών ταινιών, παλαιές επεμβάσεις, συμπληρώσεις και ενισχύσεις. Εν συνεχείᾳ έγινε ολική και λεπτομερειακή φωτογράφηση όλων

6. Λάβαρο με παράσταση του Αγ. Νικολάου (19ος αι.). Το έργο πριν από τη συντήρηση, με πλάγιο φωτισμό και μετά την ολοκλήρωση των επεμβάσεων

7. Σπερδέρι, Ρόδος (18ος αι.). Ένα από τα εμπρόσθια τμήματα πριν και μετά τη συντήρηση

των όψεων του έργου και ακολούθησαν οι εργασίες συντήρησης.

Οι εργασίες περιελάμβαναν αποσυναρμολόγηση του έργου, σταδιακά πλυσίματα των λωρίδων, στέγνωμα και επιπεδοποίησή τους. Κατόπιν έγιναν συμπληρώσεις και στερεώσεις των φθαρμένων περιοχών με την τοποθέτηση οργάντζας στις κόκκινες μεταξωτές ταινίες, καθώς και ολικά φοδραρίσματα με μπεζ λινό στην πίσω όψη όλων των λωρίδων του σπερδεριού. Με την επανασύνδεση των λωρίδων το σπερδέρι απέκτησε τις αρχικές του διαστάσεις (ύψος 3,36μ, άνω διάμετρος 5,31μ., κάτω διάμετρος 7,88μ.). Παρουσιάστηκε στο Νο-μαρχιακό Μέγαρο της Ρόδου το καλοκαίρι του 2002 στα πλαίσια της έκθεσης *Nυφιάτικο κρεβδάτι* (φωτ 7, 8).

Συντήρηση 50 μεταξωτών υφασμάτων του Συλλόγου Φίλων της Μετάξης Η Χρυσαλλίδα, Σουφλί Έδραν

Τον Οκτώβριο 2002 ανατέθηκε στο εργαστήριο η συντήρηση 50 μεταξωτών υφασμάτων του Συλλόγου Φίλων της Μετάξης Η Χρυσαλλίδα, που εδρεύει στο Σουφλί Έδραν. Τα υφάσματα αυτά αποτελούν δείγματα διαφορετικών τύπων ύφανσης και χρονολογούνται από τα τέλη του 19ου αι. έως τις αρχές του 20ού αι.

8. Το ροδίτικο σπερδέρι κατά την διάρκεια του πλυσίματος

9. Μεταξωτό κέντημα με θέμα Ο Χορός των Μεγάρων. Χρήση ελεγχόμενου ατμού (Ultrasonic humidifier)

10. Κρεπλίνα – οργάντζα, υφάσματα που χρησιμοποιήθηκαν για την περιμετρική στερέωση του Χορού των Μεγάρων

Το Φεδρούνάριο 2002 δύο συντηρητές του τμήματος επισκέφθηκαν τους χώρους του συλλόγου στο Σουφλί και κατέγραψαν λεπτομερώς την κατάσταση της συλλογής και τα προδόλήματα που αυτή παρουσιάζε. Συμπληρώθηκαν δελτία κατάστασης, έγινε φωτογραφική τεκμηρίωση και τέλος τα έργα διαχωρίστηκαν σε δυο ομάδες σύμφωνα με τις φθορές που εμφάνιζαν. Πραγματοποιήθηκε η σταδιακή τους μεταφορά στα εργαστήρια συντήρησης του μουσείου και έγινε δειγματοληψία και αναγνώριση των ινών μέσω πολωτικού στερεομικροσκοπίου. Οι εργασίες συντήρησης περιελάμβαναν: καθαρισμό (υγρό ή στεγνό) των υφασμάτων, επιπεδοποίηση με χρήση ελεγχόμενου ατμού (Ultrasonic humidifier), στερεώσεις των φθαρμένων περιοχών, φροδάρισμα και τοποθέτηση τους πάνω σε ειδικό υπόστρωμα (polycarbonate) ή μέσα σε passepartout. Κατόπιν συντάχθηκε μελέτη για τη σωστή αποθήκευση και έκθεση των έργων. Επίσης δόθηκαν οδηγίες για την προληπτική συντήρηση, την πρόληψη από καταστροφές, καθώς και για τον τρόπο καταγραφής-τεκμηρίωσης των εισερχομένων έργων. Στις 10 Ιουνίου 2003 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες συντήρησης όλης της συλλογής, η οποία παρουσιάστηκε στο πνευματικό κέντρο του Δήμου Σουφλίου το Δεκέμβριο 2003 και στην Πινακοθήκη του Δήμου Χίου τον Οκτώβριο 2004.

Μεταξωτό κέντημα με θέμα Ο Χορός των Μεγάρων

Το κέντημα ήταν τοποθετημένο σε κορνίζα και παρουσιάζε εύτονη προσβολή μυκήτων, καθώς και αποδυνάμωση των ινών του λόγω των κακών κλιματολογικών συνθηκών του χώρου φύλαξής του. Αρχικώς αφαροθήκε η κορνίζα του έργου, ώστε να εξατμιστεί η υγρασία που είχε αυτό απορροφήσει, ενώ με τη χρήση ειδικής απορροφητικής σκούπας (micro vacuum) απομακρύνθηκαν οι μύκητες που είχαν αναπτυχθεί στην επιφάνεια του έργου. Με τη χρήση ελεγχόμενου ατμού (Ultrasonic humidifier) επανατοποθετήθηκαν οι ίνες στη σωστή τους θέση και στερεώθηκαν περιμετρικά με μεταξωτή κλωστή. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν οργάντζα και κρεπλίνα. Το έργο στερεώθηκε πάνω σε μεταξωτό υφάσμα και στη συνέχεια τοποθετήθηκε σε polycarbonate και σε κορνίζα (φωτ. 9, 10).

Τουρκική σημαία (μπαϊράκι) της Σχολής Ενελπίδων

Η σημαία από μαλλί και λινό χρονολογείται στο 1912-1913. Συντηρήθηκε προκειμένου να παρουσιασθεί στην έκθεση Πόλεμος εν πολέμω, που διοργανώθηκε από το Γενικό Επιτελείο Στρατού και το Τμήμα των Ιστορικών Αρχείων του Μ. Μπενάκη στο Θωρηκτό Αέροντας από τις 3/12/2003 έως τις 30/9/2004. Η κατάσταση της σημαίας δεν ήταν ιδιαιτέρως καλή, αφού παρουσιάζει αρκετές οπές στο εσωτερικό της, που μάλλον είχαν προέλθει από τρωκτικά. Αρχικώς έγινε μηχανικός καθαρισμός (micro vacuum cleaning), προκειμένου να απομακρυνθεί η σκόνη και διάφορες άλλες επικαθίσεις από την επιφάνεια, και ακολούθησε χημικός καθαρισμός, έτοι μόνο για να αναζωγονηθούν οι ίνες εις βάθος. Οι τσακίσεις επιπεδοποιήθηκαν με τη χρήση ελεγχόμενου ατμού. Η τοποθέτηση φόρδας στο πίσω μέρος της σημαίας αποτελούσε βασική προϋπόθεση τόσο για να αποκατασταθεί το έργο αισθητικώς όσο και για να καταστεί αρκετά ανθεκτικό στο σύνολό του. Η φόρδα που επιλέχθηκε ήταν ένα μάλινο ύφασμα παρόμοιας υφής με το αυθεντικό, το οποίο διάφραγμα σε κόκκινη απόχρωση με τις ειδικές διαφέρει συντήρησης. Οι στερεώσεις έγιναν με μεταξωτή κλωστή (couching stitch, point de feston). Κατόπιν το μπαϊράκι τοποθετήθηκε και στερεώθηκε πάνω σε polycarbonate επενδεδυμένο με φανέλα και μπεζ λινό. Στην περιοχή του κονταριού ενσωματώθηκε δολό από μελίνες για λόγους στήριξης. Τέλος, το έργο τοποθετήθηκε σε κορνίζα (φωτ. 11, 12).

11. Τουρκικό μπαϊράκι (1912-1913), πριν και μετά τη συντήρηση

[Η έκθεση της δράσης του Τμήματος Συντήρησης θα συνεχιστεί στο επόμενο τεύχος με την παρουσίαση των υπόλοιπων εργασηών]

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

ΠΑΡΟΔΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗ, 145 61 ΚΗΦΙΣΙΑ

Η Εταιρεία των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κηφισιάς (Ε.Φ.Α.Μ.Κ.) ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 2002 για να στηρίξει υλικώς και ηθικώς την ίδρυση Αρχαιολογικού Μουσείου στην Κηφισιά και να προβάλει την ιστορία και την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Για την πραγματοποίηση τού σκοπού αυτού η Ε.Φ.Α.Μ.Κ. συνεργάζεται με τη Β' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων (Β' Ε.Π.Κ.Α.), το Υπουργείο Πολιτισμού και το Δήμο Κηφισιάς.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία ήρθαν στο φως κατά τη διάρκεια σωστικών ανασκαφών τα τελευταία χρόνια ήσαν εξαιρετικής σημασίας, αφού οι απαρχές της ιστορίας της πόλης έφθασαν στον 8ο αι. π.Χ. Αυτός ήταν ο λόγος, ο οποίος άθησε αρκετούς πολίτες της Κηφισιάς στην ίδρυση της Ε.Φ.Α.Μ.Κ. Σήμερα η εταιρεία αριθμεί 250 μέλη, από τις συνδρομές των οποίων –και με ιδιωτικές χορηγίες αποκλειστικώς– επισκεύασε το διατηρητέο ατήμου επί των οδών Γεωργαντά και Κασσαβέτη, στο οποίο στεγάζεται ηδή μέρος των πολύτιμων ευρημάτων. Ο Δήμος Κηφισιάς καταβάλλει το μηνιαίο μίσθιμα του ατημού και η Β' Ε.Π.Κ.Α. εμπιστεύθηκε τα σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα –για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά– σε πολίτες υπερήφανους για την ιστορία του τόπου τους, οι οποίοι έγιναν έτοι οι θεματοφύλακές της. Το Νοέμβριο του 2004 ο Υφυπουργός Πολιτισμού, κ. Πέτρος Τατούλης, εγκαινίασε την έκθεση της Αρχαιολογικής Συλλογής Κηφισιάς, η οποία είναι ανοικτή για το κοινό καθημερινώς 10.00 – 14.00 εκτός Κυριακής και Δευτέρας. Στα πεπραγμένα της Ε.Φ.Α.Μ.Κ. καταγράφεται επίσης η επισκευή, ο καθαρισμός και ο φωτισμός του ρωμαϊκού ταφικού μνημείου στην είσοδο της Κηφισιάς. Η επισκευή έγινε το 2002 με την έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού και τη δοήθεια της δημοτικής αρχής. Στον υπόγειο χώρο του ατημού λειτουργεί από τη Β' Ε.Π.Κ.Α. εργαστήριο συντηρήσεως των κεραμικών ευρημάτων.

Η Ε.Φ.Α.Μ.Κ. ευχαριστεί θερμώς για την εμπιστούνη, την άψογη συνεργασία και τη στήριξη τους Δημάρχους της Κηφισιάς κ. Βασίλη Βάρδο και Νίκο Χιωτάκη. Επίσης τους επικεφαλής Εφόρους Αρχαιοτήτων της Β' Ε.Π.Κ.Α., κκ. Γεώργιο Σταϊνχάουερ και Βιδή Βασιλοπούλου. Απότελος στόχος της Ε.Φ.Α.Μ.Κ., σε συνεργασία με τη Β' Ε.Π.Κ.Α. και το Δήμο, παραμένει η ίδρυση στην πόλη μας του μεγάλου Μουσείου Βόρειας Αττικής. Ήδη ο Δήμαρχος, κ. Νίκος Χιωτάκης, έχει προσφέρει οικόπεδο και ευελπιστούμε να προχωρήσουν οι ενέργειες και να ευδωθούν οι στόχοι μας.

Το Διοικητικό συμβούλιο της ΕΦΑΜΚ αποτελείται από τους:
Παύλο Μ. Καλλιγά, Πρόεδρο

Αλεξάνδρα Καλαποθάκη, Αντιπρόεδρο
Ευγενία Χιώτη, Γενική Γραμματέα
Στέλλα Α. Χρυσοχόου, Ειδική Γραμματέα
Μαρία Ξανθάκου, Ταμία

Ρενέ Βαρουτσή, μέλος
Έφη Χρυσοστάλη, μέλος
Αναστάσιο-Ιωάννη Μεταξά, μέλος
Μάνο Παρασκευά, μέλος
Ευγένιο Πλέροη, μέλος
Πάνο Ραφτόπουλο, μέλος.

Η Ε.Φ.Α.Μ.Κ. δέχεται με ευχαρίστηη εγγραφές νέων μελών και χορηγίες. Μπορείτε να ζητήσετε πληροφορίες στα τηλέφωνα 210-80.11.221, 210-80.71.070, 210-80.75.945.

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Εδώ και λίγους μήνες τα Αρχεία Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής απέκτησαν τη δική τους μόνιμη στέγη. Ένα χώρο 800 περίπου τ.μ. στον πρώτο όροφο του νέου κτηρίου του Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς. Το όνειρό μας, όνειρο κάθε νεοέλληνα, έγινε πραγματικότητα. Αποκτήσαμε στέγη.

Hταν πριν από 10 περίπου χρόνια μία μικρή ομάδα τεσσάρων ανθρώπων πλησίασε τον Άγγελο Δεληδοριά και του ξήτησε τη συνδρομή του για την ίδρυση ενός Κέντρου όπου θα μπορούσαν να συγκεντρώσουν κάθε είδους στοιχεία που θα αφορούσαν τη νεοελληνική αρχιτεκτονική, δεν είχε ακόμη απόλυτα ξεκαθαρισμένους τους στόχους της και ακόμη λιγότερο τις προοπτικές της. Είχε όμως πίστη και όραμα. Γνώριζε καλά ότι στην Ελλάδα η αρχιτεκτονική, αν και αρχι-τέχνη είναι στην ουσία άγνωστη στον πολύ κόσμο και παραμελημένη. Αρκεί να αναρωτηθείτε πόσοι από τους αρχιτέκτονες του νεοκλασικισμού είναι γνωστοί στο πλατύ κοινό. Αρκεί να αναρωτηθείτε εσείς οι ίδιοι πόσα ονόματα αρχιτεκτόνων γνωρίζετε από τη γενιά του '30 π.χ., τη γενιά που σημάδεψε την αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα και που έθεσε τις βάσεις για τη σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική. Αν αντιστοίχως οι ίδιες ερωτήσεις τεθούν για τους λογοτέχνες ή τους ξωγράφους της ίδιας περιόδου, οι απαντήσεις θα είναι σίγουρα πολύ πιο εύκολες.

Και όμως η αρχιτεκτονική είναι μία τέχνη, που –είτε το θέλουμε είτε όχι– επηρεάζει καθημερινά τη ζωή μας. Μπορούμε να επιλέξουμε αν θα διαβάσουμε ή δεν θα διαβάσουμε ένα βιβλίο, αν θα ακούσουμε ή δεν θα ακούσουμε ένα μουσικό κομμάτι, αν θα δούμε ή όχι μια θεατρική παράσταση, ένα κινηματογραφικό έργο ή μία τηλεοπτική εκπομπή. Είμαστε όμως υποχρεωμένοι –είτε το θέλουμε είτε όχι– να ζούμε μέσα σε ένα δομημένο περιβάλλον (εξαιρούνται οι ερημίτες, αλλά ο αριθμός τους είναι μάλλον σχετικά μικρός). Και –είτε το θέλουμε είτε όχι– το περιβάλλον όπου ζούμε (το έχουν αποδείξει και

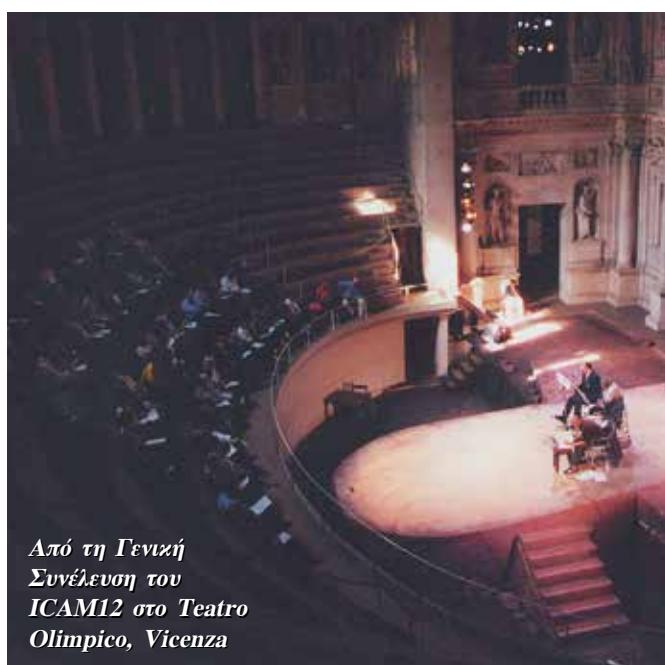

Παύλος Μηλονάς, Αρχείο II, Μυλωνάς

Ο Δημήτρης Πλακίδης στο λιθόστρωτο της Ακροπόλεως (δεκαετία 1950)

τεκμηριώσει αλλεπάλληλες έρευνες) ασκεί επάνω στη σωματική και ψυχική μας υγεία σημαντική επίδραση. Θεωρούμε λοιπόν ότι, αν θέλουμε να είμαστε συνειδητοποιημένοι πολίτες, έχουμε υποχρέωση να γνωρίζουμε το χώρο όπου διανύουμε την καθημερινότητα μας: τα σπίτια, τα δημόσια κτήρια, τους δρόμους, τις πλατείες... Ίσως οι πόλεις μας να ήταν πιο όμορφες αν εμείς ήμαστε περισσότερο συνειδητοποιημένοι. Ίσως να μην είχαν κατεδαφιστεί τόσο πολλά, ιδιαίτερα αξιόλογα κτήρια, ίσως να είχαμε λόγο και ο λόγος μας να είχε βάρος, στο τι, πώς και ποιος κτίζει σήμερα στην Ελλάδα.

Ξεκινήσαμε λοιπόν από πριν λίγα χρόνια με στόχο να συγκεντρώσουμε οτιδήποτε μπορούσε να τεκμηριώσει τη νεοελληνική αρχιτεκτονική: φωτογραφίες, κείμενα, βιβλία, επιστολικά δελτάρια, spolia και –φυσικά– σχέδια, αρχιτεκτονικά αρχεία και αρχεία αρχιτεκτόνων. Από μία γωνία που μας διατέθηκε αρχικά στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου Μπενάκη, μετακομίσαμε στο ισόγειο του Χατζηκυριάκου-Γκίκα, όπου πραγματοποιήσαμε και τις δύο πρώτες μας εκθέσεις: κι από κει στο διαμέρισμα της Βαλαωρίτου 4. Επεκταθήκαμε γρήγορα στο διαμέρισμα όπου στέγαζε για χρόνια το αρχιτεκτονικό του γραφείο ο Γιάννης Λυγίζος, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιούσαμε δύο ακόμη διαμε-

Από τη Γενική
Συνέλευση του
ICAM12 στο Teatro
Olimpico, Vicenza

ρίσματα για αποθηκευτικούς χώρους. Το ένα αρχείο ερχόταν μετά το άλλο. Σιγά-σιγά κερδίζαμε την εμπιστοσύνη του αρχιτεκτονικού κόσμου και παράλληλα την εμπιστοσύνη του Διευθυντή και του Προέδρου του Μουσείου μας, Άγγελου Δεληβοριά και Μαρίνου Γερουλάνου, που στάθηκαν από την αρχή δίπλα μας και αγωνίστηκαν μαζί μας.

Το νέο κτήριο της οδού Πειραιώς έδωσε την ευκαιρία για ένα μεγαλύτερο ξάνοιγμα. Σήμερα εκτός από το χώρο στον όροφο του κτηρίου της Πειραιώς –όπου ήδη αναφέραμε ότι δρίσκεται ο χώρος εργασίας μας και ο χώρος μελέτης των επισκεπτών, ερευνητών και μελετητών– διαθέτουμε επίσης ένα μεγάλο χώρο φύλαξης στο υπόγειο, όπου εναπόκειται ταξινομημένο σημαντικό μέρος του υλικού. Ο εξοπλισμός τους έγινε μετά από πολλές επαφές μας με τα αντίστοιχα αρχιτεκτονικά κέντρα του εξωτερικού και είναι ό,τι πιο σύγχρονο υπάρχει στο χώρο. Από το 1998 άλλωστε είμαστε μέλος του I.C.A.M. και λαμβάνουμε μέρος σε όλα τα διεθνή συνέδρια, έτσι ώστε να είμαστε ενήμεροι για ό,τι αφορά στους προβληματισμούς και τις εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Την επόμενη μάλιστα άνοιξη, του 2006, έχουμε αναλάβει την οργάνωση και πραγματοποίηση του 13ου I.C.A.M. στην Αθήνα. Τα γραφεία μας της οδού Πειραιώς είναι ένα νέο ελπιδοφόρο ξεκίνημα, που μας γεμίζει όμως ευθύνες και υποχρέωσεις. Αυτή τη στιγμή είμαστε ακόμη στη φάση της ταξινόμησης. Μετά από κάθε μετακόμιση ακολουθεί το συγύρισμα. Για την ώρα δουλεύουμε σκληρά, για να μπορέσουμε να τακτοποιηθούμε όσο το δυνατόν πιο γρήγορα.

Ελπίζουμε σύντομα να είμαστε σε θέση να ξανανοίξουμε τις πόρτες μας στους ερευνητές και σε όλους όσοι μας αγκάλιασαν από την αρχή με την αγάπη τους. Ευχαριστούμε και πάλι θερμά όλους όσοι μας συμπαραστάθηκαν στα πρώτα δήματά μας. Τη Διοίκηση του Μουσείου Μπενάκη, το Ε.Λ.Α., που μας παραχώρησε υπό μορφή χρησιδανείου το αρχιτεκτονικό του αρχείο, τους Φίλους του Μουσείου για την κάλυψη της μισθοδοσίας εκτάκτων συνεργατών, και όλους τους δωρητές που μας εμπιστεύθηκαν τα προσωπικά τους αρχεία, τα αρχεία των γονιών τους ή των αγαπημένων τους προσώπων, κάνοντας την καλή αρχή. Τώρα είμαστε πια σε θέση τόσο από πλευράς εξοπλισμού όσο και από πλευράς γνώσεων, να παραλάβουμε και να διαφυλάξουμε έναν πολύ μεγαλύτερο αριθμό αρχείων.

Μέσα στους σημερινούς και μελλοντικούς στόχους μας δρίσκεται πάντα και η συνεργασία με όλους τους αρχιτεκτονικούς φορείς της χώρας: τον Σ.Α.Δ.Α.Σ., το Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής, το DO.CO.MO.MO., τις Αρχιτεκτονικές Σχολές του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Δημοκρατείου Πανεπιστημίου Θράκης, των Πανεπιστημίων Πατρών, Θεσσαλίας, και Κρήτης, καθώς και τους αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού.

Με τη δοήθεια όλων προχωρούμε δυναμικά, αλλά με μικρά, σταθερά κάθε φορά δήματα και δοκιμάζουμε τα φτερά μας σε καινούργιες πτήσεις.

**Μάρω Καρδαμίτη-Αδάμη
Αναπληρώτρια καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
Υπεύθυνη των Α.Ν.Α.**

**Κτήριο Πλατείας Κάνιγγος,
Αρχιτέκτων Ιωάννης Λυγίζος
(1955-57)**

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr
Όρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:
Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη
Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος
Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

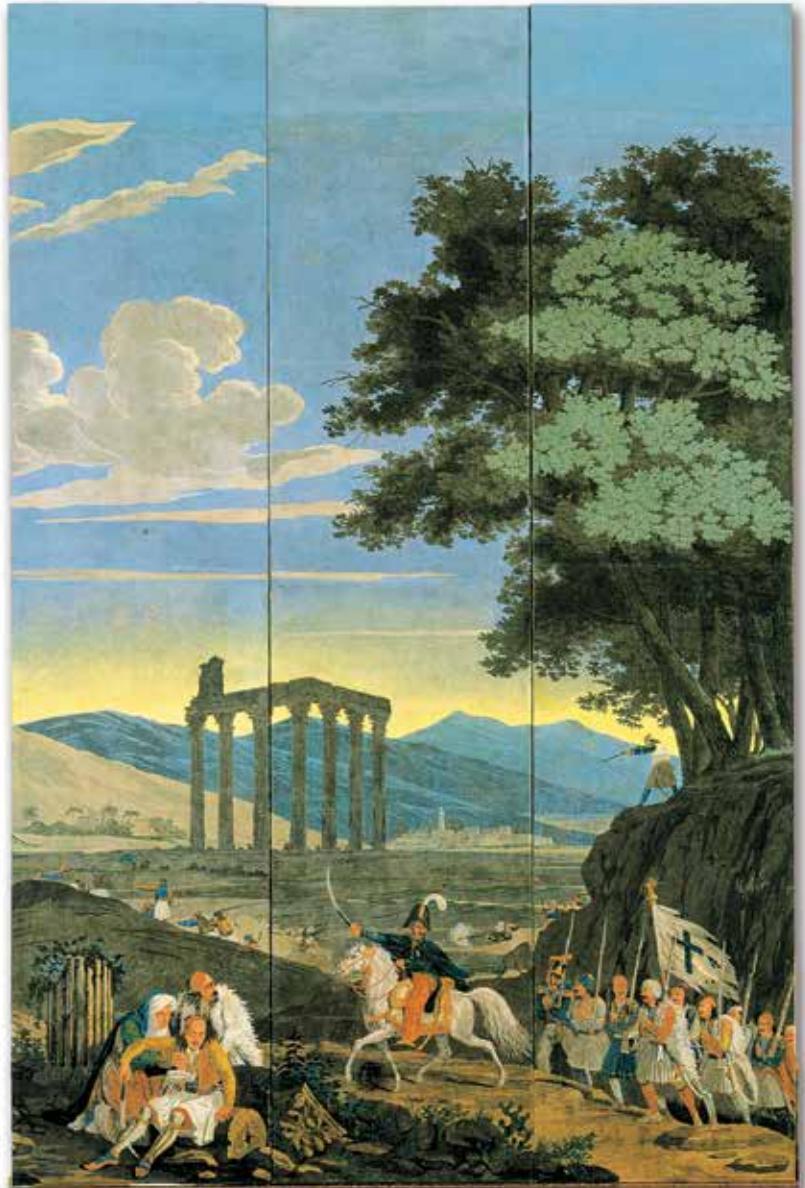
Οι εθνικές εορτές των Αθηναίων από την αρχαιότητα ως το 19ο αιώνα

Οι Αθηναίοι ήξεραν να τιμούν τις εθνικές τους εορτές ήδη από την αρχαιότητα και επί σειρά αιώνων. Με αυτούς τους εορτασμούς τιμούσαν πάντοτε τους αγώνες της ελευθερίας, τους πεσόντες υπέρ δωμάτων και εστιών, προσέφεραν θεάματα εντυπωσιακά, αγαλλίαζαν τις ψυχές τους και χάλκευναν το φρόνιμά τους. Η μακρά αυτή παράδοση φτάνει ως τις ημέρες μας.

Kάθε χρόνο, την 9η του Βοηδρομιώνος (δεύτερο δεκαπενθήμερο Αυγούστου), οι Αθηναίοι κάθε ηλικίας επισκέπτονταν το πεδίο της μάχης του Μαραθώνος (490 π.Χ.). Στεφάνωναν τον τύμβο των πεσόντων ηρώων, προσέφεραν θυσίες και εναγισμούς και οργάνωναν “άθλα ηρώων”, δηλαδή αθλητικούς αγώνες στη μνήμη τους. Επιπλέον, ένας επιλεγμένος θρήσκος εκφωνούσε λόγο εγκωμιαστικό για αυτούς που πολέμησαν υπέρ της ελευθερίας. Μαζί με τους πεσόντες ήρωες τιμούσαν και τους θεούς, αυτούς που βοήθησαν τους αγωνιστές και συνέθαλαν στη σωτηρία των Ελλήνων.

Λαμπρότερες ακόμη ήσαν οι εκδηλώσεις για την ανάμνηση της ναυμαχίας στη Σαλαμίνα (480 π.Χ.). Σύσσωμη η αθηναϊκή κοινωνία έπλεε με τριήρεις στη Σαλαμίνα, όπου σε μεγαλοπρεπή πομπή πορεύονταν στο δωμάτιο του Σαλαμινίου ήρωα, του Αίαντος Τελαμωνίου, (καθώς το μυθικό Αίαντα και τον πατέρα του Τελαμώνα επικαλέστηκαν οι Αθηναίοι όταν ρίχτηκαν στη μάχη, τότε στη Σαλαμίνα...) Γι' αυτό και τιμές ξεχωριστές τους επεφύλασσαν κάθε χρόνο, παράλληλα με αθλητικούς αγώνες μεταξύ των νέων της Σαλαμίνας και της Αθήνας. Και η όμορφη ημέρα μνήμης έκλεινε με επίδειξη κωπηλασίας των Αθηναίων. Η εθνική αυτή εορτή των Αθηναίων είχε και δεύτερο, εντυπωσιακότερο μέρος, αυτό που λάμβανε χώρα κάθε άνοιξη, τη 16η του Μουνιχιώνος, στον Πειραιά. Οι Αθηναίοι πίστευαν ότι η θεά Άρτεμις φώτισε σαν πανσέληνος τους μαχόμενους Έλληνες κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας της Σαλαμίνας, που έγινε σε νύχτα ασέληνη. Γι' αυτό και τιμούσαν τη θεά Σελήνης στο ιερό της στη Μουνιχία (στο σημερινό Μικρολίμανο του Πειραιά). Έφηδοι Αθηναίοι κατέβαιναν σε ξωηρή πομπή στον Πειραιά, επιβιβάζονταν σε πλοία, έπλεαν γύρω από τη Μουνιχία και αποβιβάζονταν στο ιερό της Αρτέμιδος. Προσέφεραν πλακούντες (γλυκές πίττες) στη θεά, που λέγονταν αμφιφώντες, διότι τους τοποθετούσαν ανάμεσα σε δύο φώτα, που συμβόλιζαν την ανατολή και τη δύση της Σελήνης. Κατά τη νηδρομή, όταν έφθαναν στο σημείο όπου δρισκόταν ο τάφος του Θεμιστοκλή, του πρωταγωνιστή της Σαλαμίνιας νίκης, γινόταν νεών άμιλλα (αγώνας κωπηλασίας) και αργότερα στο ίδιο σημείο αναπαράσταση της θρυλικής ναυμαχίας.

Στις Πλαταιές εόρταζαν κάθε χρόνο οι Αθηναίοι και την τρίτη μεγάλη μάχη κατά των Περσών (479 π.Χ.). Οι έφηδοι της Αθήνας τιμούσαν πάλι τους αγωνιστές της ελευθερίας με προσφορές, θυσίες και ομιλία πανηγυρική, που αναφερόταν στη θυσία των προγόνων και τις ηρωικές στιγμές του ελληνισμού.

Πανόραμα του Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Μουσείο Μπενάκη, Τμήμα από χαρτί επενδύσεως τοίχου γαλλικής κατασκευής (1828)

Η βιξαντινή έποχη έφερε χρόνια δύσκολα για τη “Μητέρα των Γραμμάτων και των Τεχνών”, την Αθήνα, καθώς δάρδαροι –και όχι μόνον– θέλησαν να αφανίσουν την παιδεία, τα μνημεία και τις μνήμες του ελληνισμού. Μέσα στους αιώνες που ακολούθησαν Αθήνα και Αθηναίοι κύλησαν “στο πορφυρένιο σάδιαν της λίθης”. Υστερα από μακραίωνη υποδιύλωση, δοκιμασίες, κακουνήσεις και αγώνες, σήμανε η ανάσταση. Το Φεβρουάριο του 1830 η Αθήνα μαζί με τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο

και τις Κυκλαδες αποτελούν το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος, ενώ την 1η Δεκεμβρίου του 1834 το πάλαι ποτέ “κλεινόν αστύ” ανακηρύσσεται πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

25η Μαρτίου, η πρώτη εθνική εορτή στη νεώτερη ελληνική ιστορία

Αθήνα, τέλη Μαρτίου 1838.

Τα χελιδόνια έφεραν την άνοιξη και η μικρή πρωτεύουσα του κόσμου φορά τα γιορτινά της. Άλλωστε, σε όλη την αναγεννημένη Ελλάδα οι άνθρωποι της ετοιμάζονται να γιορτάσουν την πρώτη επέτειο της παλιγγενεσίας. Εδώ και δέκα ημέρες δημιουργήθηκε Βασιλικό Διάταγμα με την παρακάτω αναφορά: “Θεωρήσαντες ότι η ημέρα της 25ης Μαρτίου είναι λαμπρά καθ’ εαυτήν εις πάντα Έλληνα, δια την εν αυτή τελουμένην εορτήν του Ευαγγελισμού της Υπεραγίας Θεοτόκου, είναι προσέτι λαμπρά και χαρμόσυνος δια την κατ’ αυτήν την ημέραν έναρξιν του υπέρ της ανεξαρτησίας Αγώνος του Ελληνικού Έθνους, καθιερούμενη την ημέραν ταύτην εις το διηνεκές ως ημέραν Εθνικής Εορτής...”. Αποδραδίς τα λιγοστά κανόνια του μικρού, αλλά ένδοξου Βασιλείου της Ελλάδος ηχούσαν προαναγγέλλοντας τη μεγάλη μέρα που ξημέρωνε. Αυτά τα κανόνια, που μόλις μετρούνταν στα δάκτυλα των δύο χεριών, ήσαν στημένα στην πλατεία Λουδοβίκου, τη σημερινή πλατεία Δημαρχείου και Εθνικής Αντίστασης. Και εκείνη τη δραδιά έριξαν συμβολικά εικοσμία κανονιές!

Με το χάραμα της 25ης Μαρτίου χιλιάδες άνθρωποι κατέκλυσαν τους αθηναϊκούς δρόμους, αυτούς που οδηγούσαν στο Μητροπολιτικό ναό της Αγίας Ειρήνης, στην οδό Αιόλου. Οι Αθηναίοι, παλαιοί και όψιμοι, τραγουδούσαν με φωνές που πάλλονταν από συγκίνηση ύμνους πατριωτικούς, το Θούριο του Ρήγα και τραγούδια δημοτικά. Άλλωστε οι μνήμες της μακραίωνης δουλείας και ταπείνωσης, καθώς και αυτές των πολύχρονων αγώνων της Ανεξαρτησίας ήσαν ακόμη νωπές. Γι’ αυτό είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς τη σπουδαιότητα αυτής της γιορτινής μέρας...

Στις 9 το πρωί έφθασαν στην εκκλησία και οι βασιλείς. Ο Όθων και η Αμαλία λαμπτοκοπούσαν μέσα στις χρυσοκέντητες φορεσιές τους. Άλλα πρωταγωνιστές της ημέρας ήσαν –δικαίως– οι αγωνιστές. Αυτοί που “με αρετήν και τόλμην” μόχθησαν για την ελευθερία. Οι ήρωες που πίστεψαν πως “ο δικός μας πόλεμος ήτο ο πλέον δίκαιος” και με το σύνθημα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ αγωνίστηκαν αψηφώντας τα πάντα και σήμερα επιτέλους αξιώθηκαν να ξήσουν τις τιμές και την απόλαυση του εθνικού εορτασμού. Το χαρούμενο γιορτάσι κορυφώθηκε στην Πλατεία Νομισματοκοπείου (σημ. Πλατεία Κλαυθμώνος και Εθνικής Συμφιλίωσης), όπου δρισκόταν το Μέγαρο Σταματίου Δεκόζη-Βούδου, (σημ. Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών). Το εντυπωσιακό αυτό οικοδόμημα μαξί με τα πλαϊνά του, κατεδαφισμένα πλέον, αρχοντικά Μαστρονικόλα και Αφθονίδη ήσαν από τα πρώτα σπίτια που κτίστηκαν στην ερειπωμένη από τις κακουχίες του πολέμου Αθήνα, το 1833· τότε που η πόλη αριθμούσε μόλις 6.500 κατοίκους, από τους οποίους μόνον οι 3.500 ήσαν γηγενείς. Τα τρία αυτά εντυπωσιακά στην εποχή τους κτίσματα φιλοξένησαν τους νεαρούς μονάρχες, ενοικιασμένα από το ελληνικό κράτος ως την περάτωση των νέων –τότε– Ανακτόρων (σημ. Βουλή των Ελλήνων) τα Χριστούγεννα του 1843.

Ο Όθων και η Αμαλία, πανευτυχείς, δργήκαν στον εξώστη του αρχοντικού Βούδου, στολισμένο με λουλούδια και σημαίες, για να θαυμάσουν την παρέλαση και τους χορούς των αγωνιστών και των άλλων συνεορταζόντων Αθηναίων. Μέσα στη μοναδική ατμόσφαιρα, που συνέθεταν η πανδαισία ήχων και χρωμάτων συνδυασμένη με την έκδηλη συγκίνηση, η ηγεσία, αποφασισμέ-

Όθων, ο φιλέλληνας μονάρχης, οι αγωνιστές του '21 και η βασιλική φρουρά στη μεγάλη γιορτή της παλιγγενεσίας στην Αθήνα

νη να τιμήσει τη σπουδαιότατη επέτειο, ονόμασε την πλατεία των πανηγυριστών με τα φρεσκοφυτευμένα δένδρα και άνθη Πλατεία 25ης Μαρτίου, ονομασία που διατήρησε ως την έξωση του φιλέλληνα μονάρχη Όθωνα (12 Οκτωβρίου 1862).

Αλλά ας γυρίσουμε στην ατμόσφαιρα της γιορτής. Ο ενθουσιασμός των άρτι απελευθερωμένων Ελλήνων, ήταν απερίγραπτος! Τα βιολιά και τα άλλα παραδοσιακά μουσικά όργανα δοξάζονταν, ενώ θερμή θιασώτις της Τερψιχόρης αναδείχθηκε μία μαυροντυμένη σεβάσμια γερόντισσα, που κρατούσε επίμονα τον κάδο του χορού. Τα δλέμματα όλων των συνεορταζόντων ήσαν καρφωμένα πάνω της με συμπάθεια και συγκίνηση. Η ηλικιωμένη γυναίκα, αγέρωχη, χόρευε και έκλαιγε συνάμα... Κατά διαστήματα ακουγόταν να ψελλίζει: “Σε μένα αρμόζει να σύρω το χορό, γιατί έχω δώσει για την ελευθερία του τόπου αυτού τα δυο μου αδέλφια και το μονάρχιο μου παιδί!” Η χαροκαμένη αυτή γερόντισσα ήταν η αδελφή και μητέρα των αγωνιστών Λέκκα, που θυσιάστηκαν στο δωμάτιο της αθηναϊκής ελευθερίας.

Με αυτόν τον τρόπο εορτάστηκε στη μαγική πόλη, την ανοιξιάτικη Αθήνα του 1838, η πρώτη εθνική επέτειος. Στις μέρες μας, 167 χρόνια μετά, το κάλεσμα του Σολωμού ηχεί διαχρονικά: “Το έθνος ζητεί από εμάς τον θησαυρόν της διανοίας μας, τον απομικόν, ενδυμένον εθνικά”. Και ο σοφός Γέρος του Μοριά, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αναφερόμενος στην 25η Μαρτίου προτρέπει: “Πρέπει η ημέρα εκείνη να δοξάζεται αιώνας των αιώνων, εωσού στέκει το Έθνος, διότι ήταν η Ελευθερία της Πατρίδος”.

[Το άρθρο θα συνεχιστεί στο επόμενο τεύχος, με τις εθνικές εορτές της σύγχρονης εποχής.]

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

N. Συνδομής

FRIENDS' ACTIVITIES

A large number of events took place in the first half of 2005: excursions in Greece (to Marathon, Olympia, the Frankish monuments of Eleia, Volos and the surrounding area, Kalavryta, Mega Spelaion and the gorge of Vouraikos) and abroad (the Sinai peninsula). In addition, the series of events continued commemorating 170 years since the capital of Greece was moved from Nafplio to Athens in 1834 (lectures, tours, excursions), as did our members' visits to monuments and cultural institutions in Athens (the General State Archives, the O.T.E. Museum of

Telecommunications, the ancient *Peripatos* of the Acropolis, the Byzantine and Christian Museum, the Parliament building, the *Battleship Averof* Museum, the Kifissia Archeological Collection, the Museum of Islamic Art). There were guided tours of major exhibitions ("Eleftherna" at the Museum of Cycladic Art, the A. Fasianos retrospective at the National Gallery, "Crusades" at the Foundation of the Hellenic World, the A. Marathianakis Collection at the Museum of the City of Athens).

Stavros I. Arvanitopoulos

THE WORK OF THE CONSERVATION DEPARTMENT

In response to expressions of concern from several organisations regarding the preservation of their collections, the Administrative Committee of the Benaki Museum set up the Conservation Department and established specialist workshops. The obvious benefit of these workshops is the preservation of our cultural heritage. In addition, this activity represents a significant source of income for the Museum itself. In this issue two workshops are featured:

Workshop for the Conservation of works of art and wood carvings.

This workshop deals mainly with the conservation of mov-

able works of art (icons and oil paintings), frescoes and wood carvings. In each case this requires an investigation of the structure and material of the work and its condition. At the same time it is possible to develop guidelines concerning how it should be exhibited, protected, stored and transported. It is also possible to establish authenticity where this is in doubt.

Fabric Conservation workshop

The fabric conservation workshop undertakes projects involving the conservation, storage and presentation of individual works or private collections. The work of the department includes the technical examination of items, identification of fibres and analysis of materials that have been used during the crafting of the fabric.

NEO-HELLENIC ARCHITECTURE ARCHIVES

For several months now, the Neo-Hellenic Architecture Archives have had their own permanent home: a space of approximately 800sq.m. on the first floor of the new Benaki Museum Building on Pireos Street. We began a few years ago, with the aim of collecting anything that could document neo-hellenic architecture: photographs, texts, books, letters, spolia, and of course plans and architects' records. We quickly began to expand as we received document after document. We slowly won the trust of the architecture community and also the trust of the Director and President of our museum: Angelos Delivorrias and Marinos Geroulanos, who supported us from the outset. We hope to be in the position shortly to open our doors again to researchers, and to cooperate with architectural bodies in this country.

Maro Kardamitsi-Adami

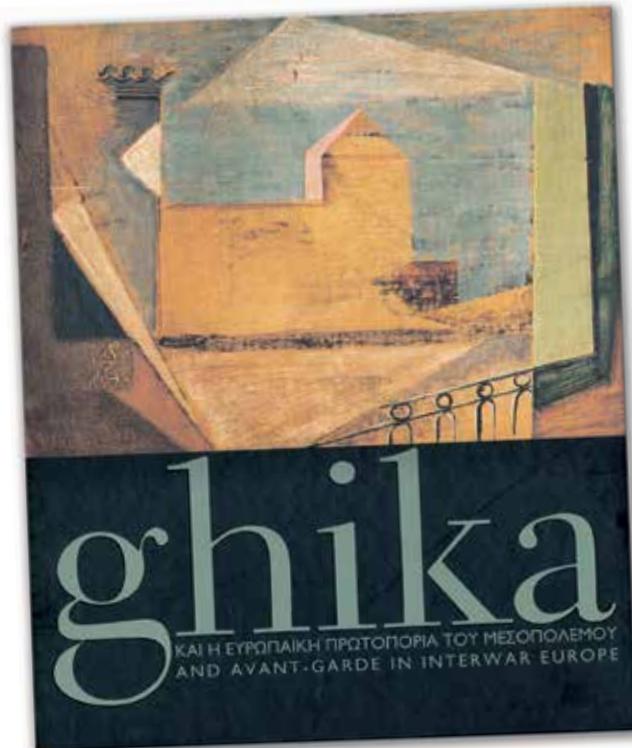
ATHENIAN NATIONAL CELEBRATIONS FROM ANCIENT TIMES TO THE 19TH CENTURY

Throughout history, the Greeks have honoured all those who fought for the good or the freedom of their homeland. Memorial ceremonies were held from the years of the major battles of the Athenians against the Persians, particularly in honour of the heroes of the battles of Marathon and Salamis. After the formation of the newly established Greek state in 1830, and the transfer of the capital from Nafplio to Athens in 1834, the same was done for the heroes of the Greek Revolution. In March of 1838, Athens celebrated for the first time the anniversary of the country's rebirth in jubilant style. By Royal Decree, the 25th March was declared a day of celebration. On the eve of the celebration there was a symbolic firing of 21 cannons. On the morning of the day itself, the streets were filled with the voices of Athenians singing in the streets. Everyone, royalty, those who had fought in the revolution, and the people of Athens, gathered in church. It was a celebration for everyone; but the show was stolen by an elderly woman dancing and crying simultaneously – the mother and sister of the Lekkas warriors.

Artemis Skoubourdi

Summary: Fotini Karamadouki. **Translation:** Tracy Huntingford

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

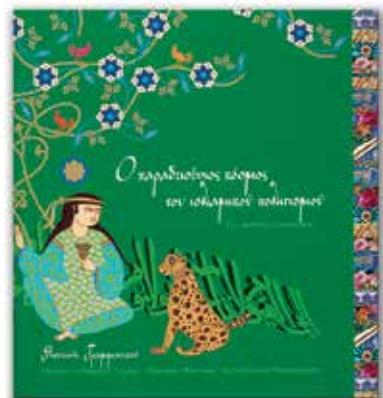

ΓΗΙΚΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

(συλλογικό έργο) Μουσείο Μπενάκη, Εκδόσεις Έφεσος
Χρόνος έκδοσης: 2004 ISBN: 960-8326-29-2
(δίγλωσσο: ελληνικά/αγγλικά)

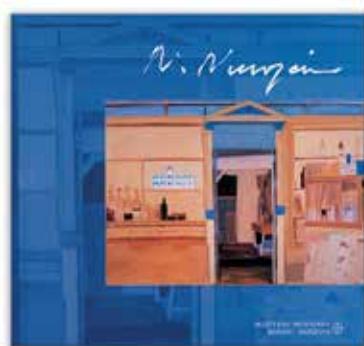
Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΕΝΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΣLAMIKOU ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Φ. Γραμματικού
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2005
ISBN: 960-7671-54-6
(ελληνικά)

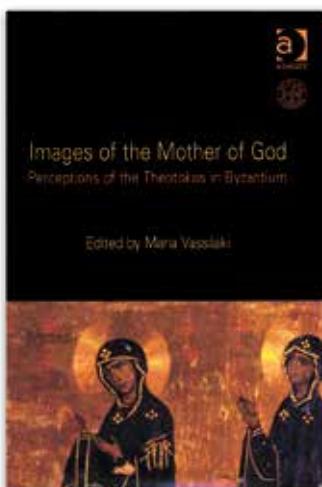
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ. Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2005
ISBN: 960-88561-0-8
(δίγλωσσο: ελληνικά/
γαλλικά)

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2005
ISBN: 960-8347-23-8
(δίγλωσσο: ελληνικά/
αγγλικά)

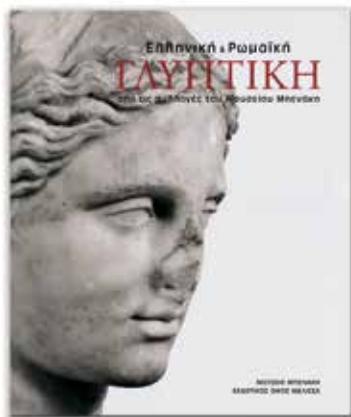
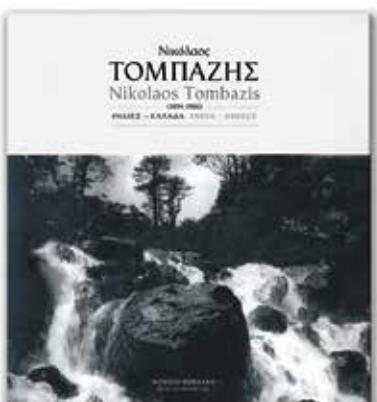

IMAGES OF THE MOTHER OF GOD (ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ. ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΟΤΟΚΟ ΣΤΟ ΒΥ- ΖΑΝΤΙΟ)

Μαρία Βασιλάκη
Μουσείο Μπενάκη,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χρόνος έκδοσης: 2005
ISBN: 0-7546-3603-8
(αγγλικά)

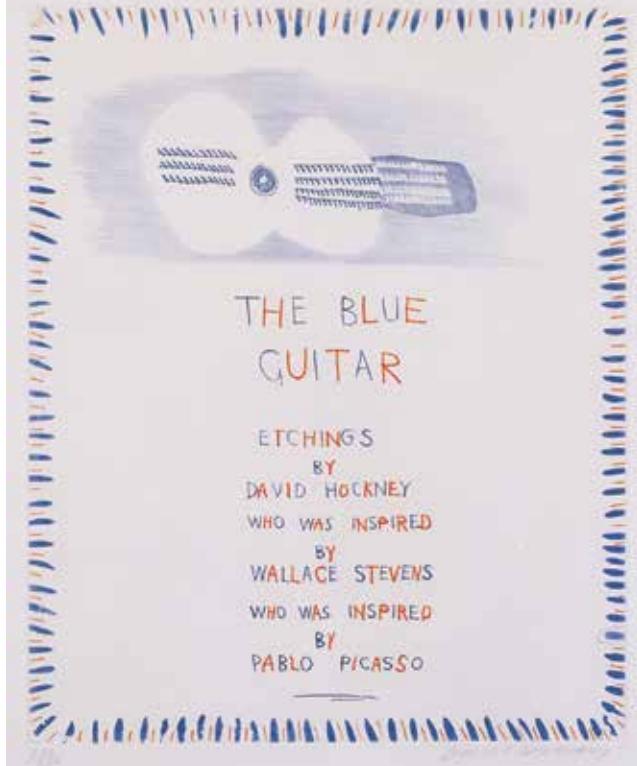
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ 1894-1986 ΙΝΔΙΕΣ-ΕΛΛΑΔΑ

Ειρήνη Μπουντούρη
(επιμέλεια)
Μουσείο Μπενάκη
(Φωτογραφικά Αρχεία)
Χρόνος έκδοσης: 2005
ISBN: 960-8347-24-6
(δίγλωσσο: ελληνικά/
αγγλικά)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη,
Εκδόσεις Μέλισσα
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960 204 254 0
(ελληνικά)

Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΚΙΘΑΡΑ (1977). Softground etching και ακοντίνα (52,3 x 45,7 εκ.)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

29 Ιουνίου - 18 Σεπτεμβρίου 2005

DAVID HOCKNEY

λέξεις και εικόνες

21 Σεπτεμβρίου - 7 Νοεμβρίου 2005

Σοφία Θανοπούλου (Μαρούλινα)

Έκθεση κοσμημάτων

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

27 Σεπτεμβρίου - 30 Οκτωβρίου

Αφιερωματικές εκδηλώσεις

για τον Γιάννη Ρίτσο

3 - 7 Οκτωβρίου 2005

Σεμινάριο Διάσωσης και Διαχείρισης

Φωτογραφικών Συλλογών

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,

Σάββατο: 9:00-17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00,

Κυριακή: 9:00-15:00

Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,

Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δεύτερα - Παρασκευή: 9:00-15:00

Τηλ.: 210-36 21 027 – 029,

Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και

Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά

Δευτέρα – Παρασκευή: 10:00-14:00

(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)

Τηλ.: 210-80 79 878, Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα

Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00

(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)

Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Πειραιώς 138, Αθήνα

(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)

Τηλ.- Fax: 210-36 28 164

E-mail: DCNA@benaki.gr

ΝΕΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Πειραιώς 138, Αθήνα

Τετάρτη-Πέμπτη: 9:00-17:00

Παρασκευή-Σάββατο-Κυριακή: 10:00-22:00

Τηλ.: 210-34 53 338

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣLΑMΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διπύλου 12 και Αγίων Ασωμάτων 22

Τρίτη-Κυριακή: 9:00-15:00

Τηλ.: 210-32 25 550